

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
CIVILTIESISKO ZINĀTŅU FAKULTĀTE

**AUTORTIESĪBU PĀRKĀPUMA RAKSTUROJUMS ATTIECĪBĀ UZ
FOTOGRĀFIJĀ ATTĒLOTO PERSONU**

BAKALaura DARBS

Autors: **Ivars Pauska**

Studenta apliecības Nr.: ip15048

Darba vadītājs: Mārcis Krūmiņš

RĪGA 2018

Anotācija

Bakalaura darba nosaukums: “Autortiesību pārkāpumu raksturojums attiecībā uz fotogrāfijā attēloto personu”.

Palielinoties personu iespējām radīt fotogrāfiskus darbus, dabiski paaugstinās pārkāpumu skaits, kas saistīts ar fotogrāfisko darbu prettiesisko izmantošanu un fotogrāfijās attēloto personu tiesību aizskārumiem. Darba mērķis – konstatēt fiziskās personas tiesību aizsardzības iespējas gadījumā, kad aizskartā persona nav autortiesību subjekts vai izpildītājs blakustiesību izpratnē, ja tiek pārkāptas personas tiesības saistībā ar viņas attēla publiskošanu. Darbā tiek apskatītas autortiesības saistībā ar fotogrāfiju jeb fotogrāfisku darbu, fotogrāfijas prettiesiskā izmantošana un fotogrāfijā attēlotās personas tiesību aizskārums no teorētiskā un prakses viedokļa. Rezultāts - Fotogrāfijā attēlotā persona, ja tā nav autortiesību subjekts vai izpildītājs blakustiesību izpratnē, netiek pietiekoši nodrošināta ar piemērotām aizsardzības garantijām Autortiesību likuma ietvaros.

Atslēgvārdi: autortiesības, fotogrāfijā attēlotā persona, autortiesību pārkāpums, fotogrāfija kā autortiesību objekts, fotogrāfija kā personas dati.

Annotation

Bachelor thesis title: “Characteristics of the copyright infringement regarding the person shown in the photograph”.

Increasing opportunities for people to create photographic works, naturally increases the number of violations that involve the illegal use of photographic works and violations of the rights of persons represented in photographs. The aim of the work - to establish the possibilities of protection of the rights of person if a person's rights regarding the disclosure of her image are violated, in cases where the injured person is not the copyright holder or performer in the context of related rights. The result - The person that is displayed in the photo, if it is not the copyright owner or performer in context of related rights, is not sufficiently secured or provided with suitable protection guarantees by adequate safeguards under the Copyright law.

Keywords: copyrights, person depicted in the photograph, copyright infringement, photography as copyright object, photography as personal data.

Satura rādītājs

Anotācija.....	2
Annotation	3
Satura rādītājs	4
Apzīmējumu saraksts.....	5
Ievads.....	6
1. Autortiesību regulējums Latvijas tiesību sistēmā.....	8
2. Autortiesības kā intelektuālā īpašuma veids.....	10
3. Fotogrāfija kā autortiesību objekts	17
4. Fotogrāfijas jeb fotogrāfiska darba autors	21
5. Fotografētās personas tiesības	29
5.1. Fotogrāfija kā fotografētās personas dati.....	35
Kopsavilkums	38
Izmantotās literatūras saraksts	41
Dokumentārā lapa.....	44

Apzīmējumu saraksts

WIPO	-	Vispasaules intelektuālā īpašuma organizācija
WCT	-	WIPO līgums par autortiesībām
WPPT	-	WIPO līgums par izpildījumu un fonogrammām
TRIPS	-	Līgums par ar tirdzniecību saistītajām intelektuālā īpašuma tiesībām
ES	-	Eiropas Savienība
ANO	-	Apvienoto Nāciju organizācija
ASV	-	Amerikas Savienotās valstis
PETA	-	Cilvēki par Ētisku attieksmi pret Dzīvniekiem
Autortiesību likums	-	2000. gada 6. aprīļa Latvijas Republikas Autortiesību likums
Bernes konvencija	-	1886. gada 9.septembra Bernes konvencija Par literatūras un mākslas darbu aizsardzību
Administratīvā pārkāpuma kodekss	-	1985. gada 1. jūlija Latvijas Republikas Administratīvā pārkāpuma kodekss
Kriminālprocesa likums	-	2005. gada 1. oktobra Latvijas Republikas Kriminālprocesa likums
Civilprocesa likums	-	1999. gada 1. marta Latvijas Republikas Civilprocesa likums
Eiropas Parlamenta un Padomes Regula	-	2016. gada 27. aprīļa Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/679
Latvija	-	Latvijas Republika
lpp.	-	lappuse
utt.	-	un tā tālāk
u.c.	-	un citi

Ievads

Sākot jau ar 19.gadsimta beigām cilvēki ir tikuši iepazīstināti ar fotogrāfijām un pašu fotografēšanas procesu kā tādu.¹ Neskatoties uz to, ka sākotnēji fotografēšanas process bija sarežģīts un laikietilpīgs, tam jau no paša sākuma kā neatņemama sastāvdaļa sekojušas autortiesības. Fotogrāfija ir kāda konkrēta autora gara un prāta darbs, tādēļ nepārprotami to var uzskatīt par mūsdienu mākslas darba formu. Agrīnajos fotogrāfiju uzņemšanu brīžos fotografētās personas neiebilda, ka viņas tiek fotografētas - tieši pretēji, viņas uzskatīja, ka tikt fotografētām un attēlotām uz fotogrāfijas ir liels pagodinājums. Laikam un tehnoloģijām ritot uz priekšu, mainījās arī cilvēku uzskati par savām tiesībām un pienākumiem.

Mūsdienu modernajā un informācijas bagātajā pasaulē ik viens vēlas iegūt daļiņu no vēlamās informācijas. Bieži vien šī informācija ir pieejama par noteiktu maksu, tādējādi, lai persona šo informāciju un tās sniegtos labumus iegūtu, personai ir divas iespējas.² Pirmā iespēja - legāli iegādāties informāciju, ievērojot visus ar to saistošos autortiesību noteikumus. Otrā iespēja - iegūt vēlamo informāciju, filmas, grāmatas, dziesmas, datorprogrammas, fotogrāfijas nelegālā ceļā, t.i. pārkāpjot autortiesības.

Pēc bakalaura darba autora domām autortiesības attiecība uz fotogrāfijām ir kļuvušas aktuālākas un, it īpaši, svarīgākas tieši pēdējo desmit gadu laikā. Pamatojums meklējams apstākļi, ka informāciju tehnoloģija ir attīstījies līdz tādām līmenim, ka viedierīču lietotāji un sociālo tīklu lietotāji ir pakļauti autortiesībām ik dienu – lielākā daļa no lietotājiem uzņem vairākas fotogrāfijas dienā. Bieži vien tās tiek publiskas un padarītas plaši pieejamas sabiedrībai. Pēdējie dati liecina, ka, pateicoties viedierīcēm (telefoniem, planšetdatoriem, digitālajām kamerām), 2017.gadā tika uzņemti 1.2 miljardi digitālo fotogrāfiju.³ Neapšaubāmi svarīgas ir absolūti visas autortiesības, bet pēc bakalaura darba autora domām, pamatojoties uz to, cik daudz fotogrāfiju tika uzņemts iepriekšējā gadā, autortiesībām, kuras ir saistītas ar fotogrāfijām būtu jāvelta īpaša uzmanība un akcents.

Veicot gan Latvijas, gan ārzemju spriedumu izpēti, bakalaura darba autors izsaka pieņēmumu, ka pārkāpumi autortiesību jomā attiecībā uz fotogrāfisku darbu tiesību

¹ Fotogrāfijas vēsture. Pieejams: <https://lv.wikipedia.org/wiki/Fotogr%C4%81fija> [aplūkots 20.03.2018]

² Autortiesības un to aizsardzība tiesību aktos: “*Sabiedrība šādas nelegālas darbības nenosoda, pat atbalsta, jo viss taču esot tik dārgs un "kā var nepaņemt, ja to tehniski tik viegli izdarīt."*” Pieejams: <http://www.lvportals.lv/visi/skaidrojumi/244266-autortiesibas-un-to-aizsardziba-tiesibu-aktos/> [aplūkots 29.03.2018.]

³ Digitālo fotogrāfiju uzņemšanas statistika. Pieejams: <https://www.statista.com/chart/10913/number-of-photos-taken-worldwide/> [aplūkots 08.04.2018.]

pārkāpumiem pēdējo desmit gadu laikā ir aktualizējušies. Bakalaura darba tēmas pamatā ir praksē plaši izplatīta problēma - ik dienu personas neievēro un pārkāpj autortiesības, tieši saistībā ar fotogrāfijām un tajās iekļauto personu tiesībām. Personas, pārkāpjot citu personu autortiesības, neapzinās, kādu ļaunumu viņas izdara cietušajai personai. Paplašinoties iespējam iegūt fotogrāfiju jeb fotogrāfisko darbu, paaugstinās arī autortiesību subjektu un fotogrāfijā attēloto personu tiesību aizskāruma iespējamība.

Darba mērķis - Izpētīt fotogrāfijas jeb fotogrāfiska darba tiesisko regulējumu un fotogrāfijā attēlotās personas tiesību aizsardzības iespējas Latvijas tiesību aktos.

Darba uzdevumi:

1. Izpētīt autortiesību regulējumu nacionālajā tiesību līmenī;
2. Izzināt autortiesības, kā intelektuāla īpašuma veidu;
3. Izpētīt ar fotogrāfiska darba, kā autortiesību objekta un fotogrāfiska darba autora, kā autortiesību subjekta teorētiskos un praktiskos aspektus;
4. Izpētīt fotogrāfijā attēlotas personas tiesisko stāvokli un attiecīgās fotografētās personas tiesības;
5. Konstatēt fotogrāfijas, kurā attēlota persona, saistību ar personas datiem.

Hipotēze - Autortiesību likumā ietvertās likuma normas pēc savas būtības un rakstura vairāk aizsargā autortiesību subjektus un blakustiesību izpratnē saprotamos izpildītājus, nekā fotogrāfijā attēloto personu.

Bakalaura darba izveidei tiks izmantotas šādas pētnieciskās metodes: empīriskā metode, salīdzinošā metode, vēsturiskā metode un analītiskā metode. Attiecībā uz tiesību normu interpretāciju, tiks izmantotas sistēmiskā un gramatiskā metodes.

Darba struktūra sastāv no: autortiesību kā intelektuālā īpašuma veida un fotogrāfijas kā autortiesību objekta teorētiskā aspekta apskatīšanas, fotogrāfijas darba subjekta un fotogrāfijā attēlotās personas tiesību definēšanas. Bakalaura darba pētnieciskās daļas ietvaros tiks analizēti nacionālo un ārvalstu tiesu spriedumi, kas definē fotogrāfijā attēlotās personas tiesību aizskārumu un personas pretdarbības iespējas.

Bakalaura darba autors sava bakalaura darba ietvaros pētīs un analizēs tādas juridiskās literatūras autoru darbus kā, piemēram: Rozenfelds J. "Intelektuālais īpašums", Veikša I. "Kas ir autortiesības?", Grudulis M. "Ievads Autortiesībās", Cornish & Llewelyn. Intellectual property: Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights.

1. Autortiesību regulējums Latvijas tiesību sistēmā

Pirms bakalaura darba nosprausto mērķu sasniegšanas, nepieciešams apskatīt kāds likums šobrīd Latvijā atbild par autortiesību aizsardzību, un kas ir atbilstošā likuma pamatā.

Latvijā šobrīd autortiesību regulējumu nosaka Autortiesību likums, kas stājies spēkā 2000.gadā. Autortiesību likums aizstāja iepriekšējo, 1993. gadā pieņemto likumu "Par autortiesībām un blakustiesībām". Jauna likuma izveides un pieņemšanas pamatojums meklējams Latvijas vēlmē pievienoties Eiropas Savienībai. Jaunais un uzlabotais likums ir atbilstošs Bernes konvencijai "Par literatūras un mākslas darbu aizsardzību", Romas konvencijai "Par izpildītāju, fonogrammu producentu un raidorganizāciju tiesību aizsardzību", WIPO līgumiem (WCT un WPPT) un arī TRIPS līgumiem.⁴ Attiecīgais autortiesību likums iet roku rokā ar "Autortiesību kolektīvā pārvaldījuma likumu", "Filmu likumu", likumu "Par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm" un citiem likumiem, kuri regulē intelektuālā īpašuma tiesības.⁵ Divi būtiski jauninājumi Autortiesību likumā, kas būtu jāizceļ uz citu fona ir: autortiesību aizsardzības noteiktais termiņš tika pagarināts no 50 uz 70 gadiem, un likumā tika ietvertas, mūsdienās it sevišķi svarīgās, datu bāzes aizsardzības īpatnības (*sui generis*).⁶ Kad tika pieņemts autortiesību likums, tas bija atbilstošs tā brīža Eiropas un Pasaules autortiesību aizsardzības un regulēšanas etalonam, un tā brīža pieejamo autortiesību objektu aizsardzībai. Kopš 2004.gada 1.maija, kad Latvija pievienojās Eiropas Savienībai (turpmāk – ES), Autortiesību likumā bija jāveic grozījumi un pārveidojumi, lai tas būtu atbilstošs ES kopienas kopējiem mērķiem, ES regulām un direktīvām, kas nosaka autortiesību aizsardzību un darbību, kuras ietvaros ir centieni panākt vienotu un harmonizētu autortiesību regulējumu ES dalībvalstu lokā. Autortiesību likumam, kopš tā pieņemšanas, astoņpadsmit gadus atpakaļ, bijuši vairāki grozījumi - pēdējie būtiskākie grozījumi Autortiesību likumā izdarīti nodaļā par vidutājiem.

Latvijas hierarhiski augstāk stāvošais normatīvais akts - valsts konstitūcija jeb Satversme, aizsargā gan autora radīto autortiesību darbu un patenttiesības, gan fiziskās personas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību.⁷ Minētās tiesības uz autortiesību aizsardzību un fiziskās personas privātās dzīves neaizskaramību tika iekļautas Satversmē tikai 1998.gadā, 8. nodaļas saturā. Varētu izteikt pieņēmumu, ka iepriekš autortiesību aizsardzību iekļaušana

⁴ Veikša I. Kas ir autortiesības? Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007, 22.lpp.

⁵ Veikša I. Autortiesību un blakustiesību aizsardzības tiesiskais regulējums. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2006, 481.lpp.

⁶ Autortiesību likums: LV Likums. Pieņemts 06.04.2000. [14.06.2017.red.]

⁷ Latvijas Republikas Satversme: LV Likums. Pieņemts 15.02.1922. [14.06.2016.red.]

Satversmē ir palīdzējusi Autortiesību likuma pilnīgai un mūsdienīgai izveidei. Satversmes 8. nodaļā iekļautais 116.pants apraksta, ka personas tiesības uz privātas dzīves neaizskaramību nav absolūtas, turpretim, par autortiesību un patenttiesību aizsardzību šāda atruna nav minēta, kas ļauj izdarīt secinājumus, ka autortiesību aizsardzība, pretēji personas privātas dzīves neaizskaramībai, ir tiesības ar absolūtu raksturu. Bakalaura darba autors uzskata, ka šāds uzstādījums par to, ka personas privātās dzīves neaizskaramība nav absolūtas tiesības, turpretim autortiesību aizsardzība ir absolūtas tiesības, pasliktina fiziskās personas privātas dzīves neaizskaramības aizsardzību. Satversmes 100. pants regulē ikviena tiesības uz vārda brīvību, kas sevī ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, kā arī paust savus uzskatus. Satversmes 100.panta konstrukciju, saistība ar autora radītiem darbiem, iespējams saprast ar to, ka jebkurš Latvijas iedzīvotājs ir tiesīgs iegūt jebkādu informāciju, kādu persona vēlas, apstrādāt šo informāciju un brīvi izteikt savu viedokli. Piemēram, persona izlasa kāda autora sarakstītu grāmatu, pēc grāmatas izlasīšanas publiski sniedz savu viedokli par grāmatā rakstīto, jo personai ir garantētas tiesības brīvi izteikt savu viedokli. Lai tiktu ievērotas un respektētas sabiedrības un valsts intereses, sākotnēji ir jāievēro un jāciena katra atsevišķā indivīda tiesībās, jo katrs indivīds veido daļu no sabiedrības. Ja nepastāvēs un netiks aizsargātas indivīda tiesības, sabiedrības tiesības un tās aizsardzība mūsdienu apstākļos nevarēs pilnvērtīgi funkcionēt.

Latvijā vairāki likumi regulē fotografēšanu kā fiziskas personas obligātu darbību, kā arī fotogrāfijas izmantošanu un ievietošanu laikrakstos un interneta vietnēs.⁸ Fotografēšanu kā darbību pēc savas būtības iespējams sadalīt divos atsevišķos veidos: darbībā, kas ir nepieciešama priekš civilprocesa, kriminālprocesa un administratīva procesa veikšanas vai arī pabeigšanas; un darbībā, kas nav saistīta ar iepriekš minētajiem tiesiskajiem procesiem - fotogrāfiju uzņemšana ceļojuma laikā, dabas ainavu fotografēšana, koncertu fotografēšana, utt. Civilprocesa likumā, Kriminālprocesa likumā un Administratīvā procesa likumā reglamentēti konkrēti nosacījumi par to, kādā veidā var notikt tiesas sēžu fotografēšana un filmēšana, procesā iesaistīto personu fotogrāfiju izmantošana, kā var iegūt pierādījumus, un kas var būt par pierādījumu, saistībā ar fotogrāfiju vai fotogrāfisko darbu. Īpaši būtiski fotogrāfiju iegūšana un izmantošana ir saistīta ar personas tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību, kā vienu no fundamentālākajām cilvēka pamattiesībām.

⁸ Kovaļevska A. Personas tiesības uz savu attēlu. Rīga: Valsts cilvēktiesību birojs, 2005, 27.lpp.

2. Autortiesības kā intelektuālā īpašuma veids

Laikam ejot uz priekšu, līdzās tehnoloģiju attīstībai un sabiedrības pieprasījumam pēc informācijas, intelektuālā īpašuma tiesības mainās - tās attiecīgi kļūst sarežģītākas un modernākas. Intelektuālā īpašuma tiesības ir vienas no dinamiskākajām un straujāk attīstošākajām īpašuma tiesībām, kādas pastāv mūsdienu tiesību sistēmā.⁹ Intelektuālā īpašuma tiesības ir kā neatņemama un vitāli svarīgā mūsdienu tehnoloģiju un informāciju sastāvdaļa.

Pirms tiek apskatītas autortiesībās kā viens no intelektuālā īpašuma iedalījuma veidiem, nepieciešams izprast, kas ir intelektuālais īpašums un kāda ir šī īpašuma veida būtība. Intelektuālais īpašums pēc savas struktūras un būtības pēc Civillikuma izpratnes, lietu šķiru sadalījuma pieder pie bezķermeniskām lietām.¹⁰ Šajā gadījumā bezķermeniskās lietas ir tās, ko persona ir radījusi garīgas jebšu intelektuālās darbības rezultātā.¹¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesa sevišķi atzīmējusi un pieminējusi, "ka jau iedibinātā tiesu praksē īpašuma jēdziens ieguvis patstāvīgu nozīmi, kas nav aprobežota tikai ar īpašuma tiesībām uz fiziskām precēm".¹² Izdarot secinājumu no tā, ko ar īpašuma jēdzienu definējusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, ir skaidri saprotams, ka intelektuālā īpašuma tiesības ir pieskaitāmas pie bezķermeniskām lietām, jeb tādām, ko nav iespējams ne redzēt, ne arī sataustīt - kaut arī intelektuālais īpašums ir bezķermeniska lieta, tas tiek pieskaitīts pie plašā lietu saraksta, kurā ietilpst fiziskas lietas. Skatoties no jēdzieniskā viedokļa, intelektuālais īpašums tiek apzīmēts kā konkrētas zināšanas un nemateriāli labumi, kurus iespējams izteikt mantiskā vai naudas vērtībā.¹³ Intelektuālā īpašuma jēdziens arīrdzan norāda, ka intelektuālo īpašumu iespējams pielīdzināt fiziskai, jeb sataustāmai lietai jau vien ar to, ka tās vērtību iespējams izteikt mantiskā vai naudas vērtībā.

Intelektuālais īpašums pēc savas būtības un veida no īpašuma tiesību puses ir komplicēts un sarežģīts tiesību modelis, tas ir skaidrojams ar uzskatu, ko bakalaura darba autors izteica šīs nodaļas sākumā, ka intelektuālā īpašuma tiesības attīstās un pārveidojās līdzī tehnoloģiju attīstībai. Vārētu izteikt šādu atziņu, ka intelektuālā īpašuma tiesības, kuras šobrīd ir spēkā esošas, pēc desmit vai divdesmit gadiem, būs novecojušas un nepietiekamas, jo intelektuālā īpašuma veidi, visticamāk būs mainījušies. Jānis Rozenfelds paudis uzskatu, ka "intelektuālais īpašums ir īpašuma tiesību paveids, kas regulē tiesības uz bezķermeniskām lietām – garīgas

⁹ Rozenfelds J. Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2008, 15.lpp.

¹⁰ Civillikuma 841.pants : "*Lietas ir ķermeniskas vai bezķermeniskas. Bezķermeniskas lietas ir dažādas personiskas, lietu un saistību tiesības, ciktāl tās ir mantas sastāvdaļas.*"

¹¹ Rozenfelds J. 2008, 9.lpp.

¹² ECT 11.01.2007. spriedums lietā Anhausen –Busch Inc. pret. Portugāli (iesnieguma Nr. 73049/01).

¹³ Grudulis M. Ievads Autortiesībās. Rīgā, Latvijas Vēstnesis, 2006, 9.lpp.

darbības produktiem, piešķirot īpašniekam monopoltiesības uz šiem garīgās darbības produktiem, kā arī nosaka šo monopoltiesību robežas”.¹⁴ Intelektuālā īpašuma tiesību izpratnē objekts ir bezķermeniska lieta, kurai pieder materiālas lietas sastāvdaļa ar tās īpašniekam ekskluzīvām valdījuma un izmantošanas tiesībām. Kā piemērs, autora sarakstīta grāmata var tikt skatīta divējādi – kā fiziska materiāla lieta vai kā intelektuālā īpašuma objekta sastāvdaļa. Autora sarakstītā un publicētā grāmata, pēc tās pārdošanas piederēs kādai noteiktai personai, kas grāmatu būs iegādājusies. Savukārt, grāmata kā intelektuālā īpašuma objekts, precīzāk, autortiesības uz grāmatu un grāmatā iekļauto informāciju, vai autora ideju, arī pēc grāmatas pārdošanas piederēs tikai un vienīgi grāmatas autoram, bet, protams, pastāv izņēmumu gadījumi, kad grāmata ir radīta darba devēja uzdevumā.

Autortiesību likuma 2.panta 6.daļā teikts, ka “Autortiesības tiesiskā režīma ziņā pielīdzināmas tiesībām uz kustamu mantu Civillikuma izpratnē, bet nevar būt par īpašuma prasības objektu”. Būtībā no tā izriet, ka, kaut arī autortiesībās aizsargā pašu objektu, nevis tā nesēju, piemēram, tiek aizsargāta dziesma un dziesmas teksts, bet tās nesējs - kompaktdisks netiek aizsargāts ar autortiesībām, tiesībās un to pielietošana šim īpašajam autortiesību objektu veidam tiek pielīdzinātas kustamai mantai.¹⁵ Intelektuālais īpašums regulē tiesības bezķermeniskām lietām, turpretim no intelektuālā īpašuma atvasinātās autortiesības pielīdzināmas tiesībām uz kustamo mantu.

Ja tiek apskatīts jautājums par intelektuāla īpašuma aizsardzību, tad tas ir nepieciešams, tādēļ, lai personas, kuras ir radījušas intelektuāla īpašuma objektu, kā, piemēram, kinofilmu, skaņdarbu vai fotogrāfiju, varētu aizsargāt savu radīto darbu, aizliedzot to izmantot vai lietot citām personām, un saņemt atbilstošu samaksu par sevis radītā darba izmantošanu no personām, kuras izmanto autora garīgās darbības rezultātā radušos intelektuālā īpašuma darbu. Līdzās ekonomiskajām tiesībām un fiziskās personas interesēm, kas ir saistītas ar peļņas, jeb labuma gūšanu, intelektuālais īpašums, pēc savas būtības un mērķa aizsargā arī subjekta morālās, jeb fiziskās personas personiskās tiesības būt par konkrētā un noteiktā intelektuālā īpašuma darba radītāju, autoru vai izgudrotāju.

Izgudrotājam vai darba autoram, vai kādai konkrētai personai, kura radījusi intelektuālā īpašuma objektu, pieder monopola tiesības uz savu intelektuālo īpašuma objektu. Būtībā monopola tiesības nosaka to, kura persona var izmantot noteikto intelektuālo īpašumu un, kurai personai šāda intelektuālā īpašuma izmantošana ir liegta.¹⁶ Šāds īpašuma nodrošinājuma veids

¹⁴ Rozenfelds J. 2008, 9.lpp.

¹⁵ Rozenfelds J. 2008, 24.lpp.

¹⁶ Rozenfelds J. 2008, 14.lpp.

nepasargā autoru no tā, ka kāda persona, nelabvēlīgu mērķu vadīta, lai gūtu kādu personisko labumu no intelektuālā īpašuma izmantošanas, var izmantot tādu pašu vai ļoti līdzīgu intelektuālā īpašuma darbu. Nepārprotami, labākais un drošākais veids, kā fiziskai personai aizsargāt savu intelektuālo īpašumu, ir paturēt ideju par intelektuālā īpašuma specifiku savā galvā, bet šādā gadījumā var rasties divas nepatīkamas situācijas intelektuālā īpašuma autoram jeb radītājam. Pirmkārt, līdzīga vai pat identiska ideja var rasties kādai citai personai, un šī persona var sākt gūt peļņu ar radīto intelektuālo īpašumu. Otrkārt, ja persona konkrēto ideju patur tikai galvā, ideja ar noteiktu laiku var sākt novecot, kļūt neaktuāla un rezultātā ideja nenesīs nekādu ekonomisko labumu – tas būtu gluži kā aprakt naudu zemē, pasargāta ir, bet labumu nesniedz.¹⁷ Autora intelektuālās darbības rezultātā radusies oriģinālā un nebijusī ideja, kura tiek paturēta galvā, zaudēs savu vērtību. Tādēļ, pēc bakalaura darba autora domām, aktuālākais un efektīvākais veids, kā intelektuālā īpašuma radītājam aizsargāt savu intelektuālo īpašumu un gūt no tā ekonomisko labumu, būtu tā publiskošana Autortiesību likuma 1. panta izpratnē: “Publiskošana – jebkura darbība, ar kuru tieši vai ar attiecīgas tehniskas ierīces palīdzību darbs, izpildījums, fonogramma vai raidījums tiek padarīts pieejams sabiedrībai”. Intelektuāla īpašuma radītājam pašam ir jābūt ekonomiski un komerciāli aktīvam, lai viņš varētu baudīt sava oriģinālā un idejas bagātā darba augļus. Svarīgi ir aizsargāt savu intelektuālā īpašuma ideju, taču tikpat svarīgi intelektuālā īpašuma idejas autoram ir saprast, kādu mērķu vadīts viņš ir nonācis pie konkrētās idejas.

Intelektuālo īpašumu pēc sava satura iespējams sadalīt divās sekcijās: rūpnieciskajā īpašumā un autortiesībās.¹⁸ Rūpnieciskais īpašums sevī ietver tādus intelektuālā īpašuma veidus kā patentus, izgudrojumus, preču zīmes, industriālos dizainus, augu šķirnes un ģeogrāfiskās izcelsmes norādes. Turpretim autortiesības, pēc Autortiesību likuma 4.panta, sevī ietver autortiesību objektus, kurus iespējams iedalīt sīkāk – literārajos darbos, mākslas darbos, skaņu ierakstos, utt. Kā redzams, visi iepriekš minētie intelektuālā īpašuma veidi ir tieši un nepārprotami saistīti ar garīgo darbību, intelektuālo darbību, radošumu un idejas oriģinalitāti no autora vai radītāja puses. Autortiesības, kā šīs nodaļas sākumā tika minēts, ir viens no intelektuāla īpašuma veidiem - tas ir tiesību aizsardzības kopums, kas ļauj pasargāt autortiesību subjektu no nesankcionētas autortiesību objektu (kultūras, informācijas vai izklaides objektu) kopēšanas un pretiesiskas izplatīšanas.¹⁹ Galvenais un būtiskākais autortiesību uzdevums ir autora personisko un mantisko tiesību harmoniska aizsardzība pret šo tiesību pretiesisko

¹⁷ Rozenfelds J. 2008, 12.lpp.

¹⁸ Cornish & Llewelyn. Intellectual property: Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights London: Sweet&Maxvell: 2007, 7.p.

¹⁹ Cornish & Llewelyn. 2007, 8.p.

izmantošanu. Autors ar viņam likumīgi piešķirtajām izņēmuma tiesībām var gan atļaut, gan aizliegt attiecīgā autora darba izmantošanu citām personām. Saņemot autoratlīdzību, autors tiek pamudināts jaunu darbu radīšanai, kā arī tiek izmaksāts atalgojums par jau radīto autortiesību objektu.²⁰ Individuālās un specifiskās autortiesības pieder darba autoram kopš brīža, kad noteiktais darbs tiek radīts, neatkarīgi no tā, vai attiecīgais darbs ir pabeigts. Ar brīdi, kad persona savas intelektuālās darbības rezultātā ir radījusi jaunu intelektuālā īpašuma objektu, kurš atbilst jaunrades kritērijam, šo objektu un tā radītāju – autoru aizsargā Autortiesību likuma normas. Autortiesību obligātie nosacījumi, lai autortiesības varētu tikt pielietotas un izmantotas, ir – darba radītāja jeb autora esamība, autora radītais darbs, kurš atbilst jaunrades kritērijam.

Autortiesību objekta aizsardzības viens no fundamentālākajiem priekšnosacījumiem ir tas, ka objektam ir jāatbilst jaunrades kritērijam.²¹ Ar jaunrades kritērija nosacījumu un tā saturu literatūrā tiek saprasts tas, ka attiecīgajam objektam jābūt no jauna jeb oriģinālā veidā radītam, lai to pilnvērtīgi aizsargātu, it sevišķi brīdī, kad noticis autortiesību pārkāpums. Zinātniskā, mākslinieciskā un citādas jaunrades brīvības, kā arī autortiesības un patenttiesības ir aizsargātas ar Satversmes 113. pantu. Zīmīgi, ka 113. Satversmes pants ir iekļauts Satversmes VIII. nodaļā par Cilvēku pamattiesībām - tas ļauj izdarīt secinājumus, ka autortiesības un to pamatā esošā jaunrade, ir skatāma un analizējama vienā tiesību kategorijā ar personu tiesībām uz vārda brīvību, personu tiesībām uz izglītību un citām cilvēku pamattiesībām, kuras ir nostiprinātas Satversmes VIII. nodaļā.

Ne tikai Satversme, bet arī ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija aizsargā, respektē un veicina personu zinātnisko, māksliniecisko un jaunrades darbību nacionālā un starptautiskā līmenī. Iepriekš minētās darbības konkrētāk ir aprakstītas ANO Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 27.panta 1. un 2. daļā: “1. Katram cilvēkam ir tiesības brīvi piedalīties sabiedrības kultūras dzīvē, baudīt mākslu, darboties zinātnes progresā labā un izmantot tā sasniegumus. 2. Katram cilvēkam ir tiesības uz morālo un materiālo interešu aizsardzību saistībā ar zinātniskajiem, literārajiem vai mākslas darbiem, kuru autors viņš ir.”²² Jau tālajā 1948. gadā, kad tika pieņemta ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija, bija prognozējama divu tiesību subjektu tiesību sadursme - no vienas puses ir autora personiskās un materiālās tiesības, bet no otras - sabiedrības tiesības uz informācijas, mākslas un kultūras pieejamību. Mūsdienās vēl joprojām notiek bieža sadursme starp autora tiesībām un sabiedrības tiesībām uz informācijas pieejamību. Personas vēlas lietot autora radītus darbus, bet, tai pašā brīdī atsakās maksāt

²⁰ Autoru kolektīvs. Autortiesības Rokasgrāmata. Rīga: IZDEVNIECĪBA AGB, 1997, 28.lpp.

²¹ Rozenfelds J. 2008, 24.lpp.

²² ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija. Pieņemta 10.12.1948.

autoram atbilstošu maksu par viņa radīta darba izmantošanu. Saistībā ar iepriekš minēto tiesību sadursmi, bakalaura darba autors minēs konkrētu piemēru - persona vēlas klausīties jaunāko autora radīto muzikālo skaņdarbu, bet nevēlas maksāt par dziesmas klausīšanos. Persona atrod nelegālu veidu, kā viņa var klausīties autora radīto dziesmu bez maksas. Autortiesības pārkāpusī persona sevi nodrošina ar vēlamu informāciju, bet darba autors tiek atstāts novārtā, nesāņemot maksu par viņa radīto skaņdarbu.

Autortiesību objektus pēc to aizsardzības ir iespējams sagrupēt objektos, kuri ir aizsargājami un kuri nav aizsargājami Autortiesību likuma izpratnē. Pēc Autortiesību likuma 4.panta, ar autortiesībām apveltītie aizsargātie objekti ir:

- “literārie darbi (grāmatas, brošūras, runas, datorprogrammas, lekcijas, aicinājumi, ziņojumi, sprediķi un citi līdzīga veida darbi);
- dramatiskie un muzikāli dramatiskie darbi, scenāriji, audiovizuālu darbu literārie projekti;
- horeogrāfiskie darbi un pantomīmas;
- muzikālie darbi ar tekstu vai bez tā;
- audiovizuālie darbi;
- zīmējumi, glezniecības, tēlniecības un grafikas darbi un citi mākslas darbi;
- lietišķās mākslas darbi, dekorācijas un scenogrāfijas darbi;
- dizaina darbi;
- fotogrāfiskie darbi un darbi, kas izpildīti fotogrāfijai līdzīgā veidā;
- celtnu, būvju, arhitektūras darbu skices, meti, projekti un celtnu un būvju risinājumi, citi arhitektūras darinājumi, pilsētībūvniecības darbi un dārzu un parku projekti un risinājumi, kā arī pilnīgi vai daļēji uzceltas būves un realizētie pilsētībūvniecības vai ainavu objekti;
- ģeogrāfiskās kartes, plāni, skices, plastiskie darbi, kas attiecas uz ģeogrāfiju, topogrāfiju un citām zinātnēm;
- citi autoru darbi.”

Plašajā autortiesību aizsargājamo objektu sarakstā ietilpst arī atvasinātie darbi, kā, piemēram: “tulkojumi, apdares, muzikāli aranžējumi un citi literatūras vai mākslas darbu pārveidojumi.”²³ Atvasinātie darbi būs autortiesību aizsargājamo darbu statusā, ja tie konkrēti un nepārprotami būs atbilstoši jaunrades kritērijam - Autortiesību likuma 5. pantā noteikts, ka aizsardzība atvasinātiem darbiem var tikt izmantota, neaizskarot autora oriģināldarba tiesības.

²³ Bernes konvencija “Par literatūras un mākslas darbu aizsardzību”. Pieņemta 09.09.1886.

No aizsargājamo darbu saraksta tiek izslēgti tādi darbi, kuri nav atbilstoši jaunrades kritērijam, bet radušies nejaušības vai dažādu dabas procesu rezultātā.²⁴ Kā piemēru, bakalaura darba autors var minēt zibeni, kas pērkona laikā iespēris bērzā un dabas fizikālu reakciju iespaidā radījis uz koka dažādus rakstus. Bakalaura darba autora augstāk aprakstītais piemērs nebūs autortiesību aizsargājamais objekts, jo tas būs radies dažādu dabas procesu mijiedarbības rezultātā. Papildus tiem objektiem, kuri ir radušies dabas procesu vai nejaušību rezultātā, autortiesību neaizsargātajos darbos pēc Autortiesību likuma 6.panta ietilpst: “normatīvie un administratīvie akti; valsts apstiprināti, kā arī starptautiski atzīti oficiālie simboli un zīmes; kartes, kuru sagatavošanu un lietošanu nosaka normatīvie akti; presē, radio vai televīzijas raidījumos vai citos saziņas līdzekļos sniegtā informācija par dienas jaunumiem, dažādiem faktiem un notikumiem; kā arī idejas, metodes, procesi un matemātiskās koncepcijas.” Būtībā neaizsargāto darbu lokā ir iekļauti tādi intelektuālās darbības rezultātā radušies objekti, kuri ir nepieciešami valsts un sabiedrības locekļu pastāvēšanai un ikdienas informācijas iegūšanai, kura pēc sava satura ir vitāli svarīga un nepieciešama sabiedrības locekļiem.

Pēc Autortiesību likuma 36. panta autortiesību aizsardzības ilgums uz autora radīto objektu ir spēkā esošs visu autora dzīvi un septiņdesmit gadus pēc autora nāves. Ilgais autortiesību aizsardzības termiņš, kas ir dots autortiesību subjekta radītajam autortiesību objektam, ir izteiktā “kontrastā ar aizsardzības termiņu, kas ir piešķirts patentiem, industriālajiem dizainiem, augu šķirņu aizsardzībai un pusvadītāju izstrādājumu topogrāfiskajiem materiāliem.”²⁵ Bakalaura darba autors ilgo autortiesību aizsardzības termiņu var skaidrot ar to, ka persona, kas ir radījusi autortiesību objektu, kā, piemēram, gleznu, fotogrāfiju, muzikālo skaņdarbu, intelektuālā un garīgās darbības rezultātā ir atdevusi no sevis visu, ko viņa varēja dot, lai radītu attiecīgo autortiesību objektu. Nav garantēts, ka, nekavējoties pēc autortiesību objekta publiskošanas, persona saņems sev atbilstošo samaksu par to, ka viņa ir ieguldījusi laiku, materiālus, zināšanas un prasmes, lai radītu konkrēto autortiesību objektu. Tādēļ, autora radītajam autortiesību objektam ir dots tik ilgs laiks kā autora mūžs un septiņdesmit gadi, pēc autora nāves, lai autors vai viņa mantinieki varētu saņemt atbilstošo samaksu par autortiesību objekta radīšanu un izmantošanu citu personu vajadzībām. Ilgā autortiesību aizsardzība var tikt saprasta kā garantija tam, lai darba autors gūst ekonomisko labumu no viņa radītā autortiesību objekta izmantošanas.

Bakalaura darba autora uzstādītā bakalaura darba mērķa sasniegšanai nepieciešams konstatēt, kā tiek definēts autortiesību pārkāpums. Autoru kolektīva grāmatā “Autortiesības.

²⁴ Rozenfelds J. 2008, 24.lpp.

²⁵ Cornish & Llewelyn. 2007, 409.p.

Rokasgrāmata”, autortiesību pārkāpums tiek definēts kā darbība, kas rodas tad, “ja tajos gadījumos, kad likums to pieprasa, nav iegūta atļauja darba izmantošanai, atļauja darba pārveidošanai utt.”²⁶ Autortiesību pārkāpums ir pats šāda darba izmantošanas fakts, piemēram, darba izmantošana izziņošanai un/vai publiskajam izpildījumam radio vai televīzijas raidījumā, reproducēšana un izplatīšana audiokasetē vai kompaktdiskā, atvasināta darba radīšana bez oriģināldarba autora atļaujas darba izmantošanai utt. “Tajās valstīs, kur likumdošana aizsargā autora personiskās tiesības, autortiesību pārkāpums ir arī darba izkropļojums, nepieminēta autorība utt.”²⁷ Autortiesību pārkāpums var tikt pielīdzināts cilvēku pamattiesību pārkāpumam, jo autortiesības kā cilvēku pamattiesības ir iekļautas ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā, nostiprinātas Latvijas Republikas Satversmē un starptautiski atzītas par mūsdienu cilvēktiesību sastāvdaļu. Minēto apgalvojumu, ka autortiesības ir pielīdzināmas cilvēktiesībām, iespējams pamatot ar Satversmes 113. komentāru, ka – “Autortiesībām ir saistība ar personas tiesībām brīvi paust savus uzskatus, kas korespondē sabiedrības tiesībām iegūt informāciju.”²⁸

Autortiesības uz fotogrāfiju saglabājas arī tādā gadījumā, ja persona, uzņemot fotogrāfiju, ir pārkāpusi likumu, precīzāk, šķērsojusi īpašuma robežu un atradusies citas personas privātīpašumā. Šādu atziņu 2008. gadā izteica ASV Dienvidkarolīnas apgabaltiesa lietā *College of Charleston Foundation v. HAM*.²⁹ Plantācijas īpašnieks cēla prasību pret fotografētāju, Benjaminu Hamu (*Benhamin Ham*), par īpašuma neatļautu šķērsošanu, privātās dzīves aizskaršanu un to, lai uzņemtā fotogrāfija, kura tika uzņemta prasītāja privātīpašumā, netiktu izmantota komerciāliem nolūkiem. Tiesa pieņēma lēmumu, ka prasījuma daļā par fotogrāfijas izmantošanu komerciāliem nolūkiem prasība tiek noraidīta, jo fotogrāfija ir atbildētāja autortiesību darbs, nevis prasītāja ekskluzīvās attēla tiesības. Savukārt, prasība pret Benjaminu Hamu par īpašuma neatļauto šķērsošanu, tika apmierināta.

²⁶ Autoru kolektīvs. 1997.30.lpp.

²⁷ *Ibid*

²⁸ Krūmiņš M., Rozenfelds J. Komentārs Satversmes 113.pantam. Grām: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 679.lpp.

²⁹ ASV Dienvidkarolīnas apgabaltiesas 24.01.2008. spriedums lietā *College of Charleston Foundation pret HAM*.

3. Fotogrāfija kā autortiesību objekts

Autortiesību sistēmas apkārt pasaulei, no vēsturiskā viedokļa, ir aizsargājušas plašu intelektuālā īpašuma produktu loku, sākotnēji aizsargājamie objekti ir bijuši literārie darbi – stāsti, noveles, drāmas, dzeja, utt., kā arī muzikālās kompozīcijas, gleznas, zīmējumi, u.c.³⁰ Mūsdienās šis saraksts ir ticis papildināts ar audiovizuāliem darbiem, dizaina darbiem, būvju rasējumiem un fotogrāfijām. Kā viens no autortiesību aizsargājamajiem darbu veidiem - fotogrāfija un fotogrāfiskie darbi, kas izpildīti fotogrāfijai līdzīgā veidā, ir iekļauti vizuālās mākslas darbu kategorijā.³¹

Lai varētu apskatīt un analizēt fotogrāfiju kā autortiesību objektu no tiesiskā viedokļa, nepieciešams noskaidrot, kas juridiskajā literatūrā tiek saprasts ar vārdu “fotogrāfija”, saīsināti “foto”. “Fotogrāfisks darbs ir kādu priekšmetu, cilvēku vai notikumu norises attēls, kas iegūts ar gaismas vai citu izstarojumu, vai jebkuras vides saglabājumu un nostiprinājumu ar ķīmiskiem, elektroniskiem vai citiem līdzekļiem.”³²

Bernes konvencijā “Par literatūras un mākslas darbu aizsardzību” zem termina “literatūras un mākslas darbi” ir iekļauti arī fotogrāfiski darbi un tie darbi, kas ir izpildīti fotogrāfijai analogiskā veidā. Ingrīda Veikša definē, ka “vizuāls darbs ir jebkurš mākslas vai fotogrāfisks darbs. Tas var būt veidots ar glezniecības, tēlniecības, grafikas, lietišķās, dizaina dekoratīvās un vides mākslas paņēmieniem, kā arī jauktiem tehniskiem paņēmieniem.”³³ Apvienojot to, kas ir minēts Bernes konvencijā “Par literatūras un mākslas darbu aizsardzību” un to, ko rakstījusi Ingrīda Veikša par vizuāliem darbiem, var viennozīmīgi apgalvot, ka fotogrāfija un darbi, kas izpildīti fotogrāfijai līdzīgā veidā, ir vizuālās mākslas darbi, kuri var būt veidoti, izmantojot dažādus tehniskus paņēmienus. Saistībā ar to, kas var tikt uzskatīts par fotogrāfisku darbu, būtiski atzīmēt to, ka kadra attēls, kas ir ticis paņemts no audiovizuāla darba, ir nevis atsevišķa fotogrāfija, bet ir konkrētā audiovizuālā darba daļa.³⁴ Kādam kadra attēlam no filmas vai videoklipa materiāla nevar piedēvēt fotogrāfijas statusu.

Pēdējās desmitgades laikā cilvēkiem ierastās papīra formāta fotogrāfijas, kuras tiek iegūtas no fotofilmu attīstīšanas, ir nomainījušas digitālās, ciparu formāta fotogrāfijas. Pateicoties tam, ka mūsdienu moderno tehnoloģiju attīstības rezultātā lielākā daļa mobilo

³⁰ Goldstein Paul. International copyright: principle, law, and practice. Oxford University Press: Oxford UK, 2001. 157.p.

³¹ Rozenfelds J. 2008, 31.lpp.

³² Autoru kolektīvs. 1997, 33.lpp.

³³ Veikša, I. 2007, 54.lpp.

³⁴ Autoru kolektīvs. 1997, 33.lpp.

telefonu ir apveltīti ar vienu, vai pat divām fotokamerām, kas ļauj tā lietotājam uzņemt gan fotogrāfijas, gan videomateriālus, fotografēšanas iespēja un intelektuālā īpašuma objekta radīšana ir iespējama katrai personai, kurai ir mobilais telefons ar fotokameras funkciju. Nesenā pagātnē iespēja uzņemt fotogrāfiju un radīt oriģinālu, vēl nebijušu darbu, bija tikai nedaudziem sabiedrības locekļiem. Mūsdienās iespēja radīt fotogrāfiju, jeb fotogrāfisko darbu ir lielākai daļai sabiedrības, kas rezultējas ar to, ka fotogrāfiju jeb fotogrāfisko darbu autortiesības paplašinās, un tās skar aizvien plašāku personu loku, nekā līdz šim.

Fotogrāfijas jaunā, mūsdienīgā forma pēc savas būtības nemaina likumā noteikto regulējumu par autora darbu kā tā objektu. Tieši pretēji, fotogrāfiju modernā forma vairāk paplašina autora darba jēdzienu, fotogrāfiju modernā forma iet roku rokā ar citām intelektuālā īpašuma tiesībām kā, piemēram, datoru programmatūras tiesībām, kuras sevī iekļauj fotogrāfiju pārveidošanu un fotogrāfiju apstrādi ar atbilstošu programmatūru, kas ir aizsargāta ar autortiesībām.

Fotogrāfija, fotogrāfiskie darbi un darbi, kas izpildīti fotogrāfijai līdzīgā veidā pēc Latvijas Autortiesību likuma 4.panta, pieder pie plašā aizsargājamo autortiesību objektu loka. Bakalaura darba autors iepriekšējā nodaļā atzīmēja, ka autortiesības aizsargā objektus, kuri ir atbilstoši jaunrades kritērijam - tieši šis nosacījums ir svarīgs fotogrāfijas autortiesību aizsardzībai. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts 2006. gada Lietā Nr. SKC-0266-06 atkārtoti norādīja, “ka autorība pastāv attiecībā uz fotogrāfiju, kas apliecina intelektuālas darbības jaunradi.”³⁵ Attiecīgi, spriedumā izteiktā atziņa ļauj noprast, ka gadījumos, ja fotogrāfija ir radīta autora intelektuālās darbības rezultātā, tā atbilst jaunrades kritērijam un līdz ar to ir aizsargājama ar Autortiesību likumā ietvertajām normām.

Fotogrāfiju kā autortiesību objektu būs iespējams aizsargāt autortiesību likuma ietvaros, ja tā būs atbilstoša jaunrades kritērijam. Precīzi tāpat kā pārējiem autortiesību objektiem, arī fotogrāfijai, kura ir ar atbilstošu jaunrades kritēriju, aizsardzības termiņš ir noteikts visu autora dzīves laiku un septiņdesmit gadus pēc autora nāves. Fotogrāfijas autortiesību aizsardzības termiņš arī 70 gadus pēc autora nāves, ir paredzēts, lai tiktu aizsargāts ne tikai fotogrāfijas autors, bet arī fotogrāfijas autora nākamās paaudzes.

Sākotnēji, autortiesību aizsardzības objekts, pretēji mūsdienu uzskatam, bija nevis tas, kas tika attēlots fotogrāfijā, bet gan pati fotogrāfija kā objekts. Attiecīgi, nevis tam, kas ticis fiksēts fotogrāfijas saturā, bet fotogrāfiju uzņemšanai, izgatavošanai un fotogrāfiju attīstīšanai

³⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2006.gada 19. aprīļa Spriedums Lietā Nr. SKC – 266 Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 17.03.2018]

sākotnēji tika piedēvēts jaunrades un novitātes raksturs.³⁶ Šāds autortiesību aizsardzības nosacījums bija saistāms ar to, ka fotografēšana un fotogrāfiju izgatavošana nebija tik vienkāršs un saprotams process kā mūsdienās - pati fotografēšanas darbība bija jaunrade.³⁷ Mūsdienu tiesiskajā pasaulē un Latvijā, tai skaitā, ir svarīgs nevis tas, kā fotogrāfija ir iegūta, bet gan tas, kas ir fotogrāfijā, t.i. saturā - attēlotie cilvēki, vietas, notikumi, dokumenti, mākslas darbi, utt. Kā ir rakstījis "Ievads Autortiesībās" grāmatas autors Māris Grudulis: "Ņemot vērā fotogrāfisko darbu radīšanas vienkāršību un to, ka tajos tiek fiksēti reālās pasaules objekti, tieši fotogrāfisko darbu autoru tiesības visbiežāk nonāk kolīzijā ar citām tiesībām. Parasti tās ir tiesības uz personas privāto dzīvi, tiesības uz personas un īpašuma attēlu komerciālo izmantošanu, ar kurām fotogrāfijā ietvertā darba autoram jāērķinās, īstenojot savas autortiesību garantētās izņēmuma tiesības."³⁸ Secinājums no iepriekš rakstītā - fotogrāfijas radīšana ir vienkāršs process, tieši fotogrāfiju uzņemšanas vienkāršības dēļ bieži var notiek personas privātuma neaizskaramības pārkāpumi.

Ja tiek apskatīts jaunrades kritērija nosacījums, kā priekšnoteikums fotogrāfiska darba aizsardzībai Autortiesību likuma izpratnē, tad nedrīkst aizmirst par tādu būtisku nosacījumu, kā fotogrāfijas oriģinalitāte vai, tieši pretēji, nesankcionēta fotogrāfijas kopija, jebšu plaģiāts. Ar fotogrāfijas kopiju saprotot nevis kopiju kā oriģināldarba atkārtotu, nokopētu eksemplāru, bet gan cita autora darba vai idejas kopija, plaģiāts.³⁹

Kā atzīmējis Jānis Rozenfelds, tiesības uz attēlu ir iespējams apskatīt divējādi.⁴⁰ Pirmkārt, ka tās ir svarīgas personības tiesību sastāvdaļas, kuras ietilpst plaši tulkojamajā cilvēktiesību jēdzienā. Skatoties no otras puses, tiesības uz attēlu ir intelektuālā īpašuma izpausmes forma, kas ļauj gūt komerciālo labumu. Katrai personai, kuras īpašumā ir fotogrāfija, kuras saturā ir attēlota iepriekšminētā persona, ir jāpievērš sevišķa uzmanība tam, kur un kā šī persona attiecīgo fotogrāfiju publicē, kurām personām viņa šo fotogrāfiju padara pieejamu. Personai ir jāizvērtē riska iespējamība, ka viņas radītā fotogrāfija var tikt izmantota komerciāliem nolūkiem, lai cita persona gūtu ienākumus no fotogrāfijas publicēšanas. Bakalaura darba autors izsaka viedokli, ka katrai personai, lai netiktu aizskartas viņas tiesības uz privātuma neaizskaramību un, lai citas personas negūtu komerciālo peļņu no personas attēla publicēšanas, primāri, pašai ir jācenšas izvairīties no sava attēla publiskošanas citām personām.

³⁶ Grudulis M. 2006, 94.lpp.

³⁷ Rozenfelds J. 2008, 94.lpp.

³⁸ Grudulis M. 2006, 94.lpp.

³⁹ Rozenfelds J. 2008, 27.lpp.

⁴⁰ Rozenfelds J. 2008, 22.lpp.

Fotogrāfiju, kā autortiesību objektu Autortiesību likuma izpratnē, varēs izmantot bez autora piekrišanas un atlīdzības, ja fotogrāfija, atbilstoši Autortiesību likuma 19. pantam: tiks izmantota informatīviem mērķiem: izglītības un pētniecības mērķiem: bibliotēku, arhīvu un muzeju vajadzībām; fotogrāfija tiks reproducēta tiesvedības mērķiem; kā arī fotogrāfija tiks izmantota publiskā izpildījumā valstisku vai reliģisku ceremoniju laikā vai izglītības iestādēs nepastarpinātā mācību procesā, un citiem Autortiesību likuma 19.pantā minētajiem fotogrāfijas izmantošanas gadījumiem. No Autortiesību likuma izrietošais nosacījums par autora darba izmantošanu bez autora atļaujas un piekrišanas, ir ciešā saiknē ar tiem darbiem, kuri netiek aizsargāti ar autortiesībām. Bakalaura darba autors to skaidro tā, ka attiecīgie darbi, kā jau iepriekšējā nodaļa tika minēts, ir nepieciešami, lai valsts un tās sabiedrība spētu pilnvērtīgi funkcionēt, tā būtu izglītota un zinoša, sabiedrībai būtu pieejama svarīgākā un nozīmīgākā informācija, un personas spētu radīt jaunus autortiesību objektus.

4. Fotogrāfijas jeb fotogrāfiska darba autors

Pētot un analizējot autortiesību pārkāpumus attiecībā uz fotogrāfijā attēloto personu, ir svarīgi konstatēt, kuri subjekti jeb personas var būt par autoriem fotogrāfijai un tās saturā esošajai informācijai. Autortiesību objekta, precīzāk fotogrāfijas, jeb fotogrāfiska darba autors pēc sava sevišķā rakstura un Autortiesību likuma 1.panta var būt tikai un vienīgi fiziska persona, kura savas radošās darbības rezultātā ir radījusi konkrētu fotogrāfiju, jeb fotogrāfisku darbu. Bakalaura darba autors sniedz konkrētu piemēru - persona, kura ar fotoaparāta palīdzību, nospiežot uz fotoaparāta fotogrāfijas uzņemšanas podziņu, uzņems fotogrāfiju, būs uzņemtās fotogrāfijas radītājs jeb autors. Nepārprotami redzams, ka piemērā ir minēti visi autora nosacījumi – fiziskā persona, radošā darbība – fotogrāfijas uzņemšana un darba rezultāts – uzņemtā fotogrāfija.

Par autortiesību subjektu likuma izpratnē nekādā situācijā nevar būt dzīvnieks, pat tādā gadījumā, ja dzīvnieks ir uzņēmis “selfiju jeb fotopašportretu.”⁴¹ Fotogrāfs Deivids Sleiters (*David Slater*) uzņēma fotogrāfijas Indonēzijas džungļos, taču paralēli viņa fotografēšanas darbībām, fotogrāfiju ar savu pašportretu uzņēma arī Melnais pērtiķis (Naruto). Fotogrāfs pēc neilga laika sāka izmantot Melnā pērtiķa radīto fotopašportreta fotogrāfiju kā savu autortiesību objektu un gūt komerciālos labumus no fotogrāfijas izmantošanas. PETA (Cilvēki par Ētisku attieksmi pret Dzīvniekiem) cēla prasību tiesā pret Deividu Sleiteru (*David Slater*) par to, lai Melnais pērtiķis (Naruto) tiktu atzīts par fotogrāfijas autoru. 2018.gada aprīlī ASV 9. Apriņķa tiesa pieņēma lēmumu, ka dzīvnieki nav likumīgi pilnvaroti rīkoties, un būt apveltīti ar autortiesībām.⁴²

Lai persona tiktu atzīta par viņas radītā darba autoru ir jāpastāv autorībai, kas autortiesībās “tiek saprasta kā fiziskās personas dalība un intelektuālais ieguldījums konkrētā darba radīšanā.”⁴³ No autorības termina iespējams izcelt divus obligātus nosacījumus: fiziskās personas dalība un intelektuālais ieguldījums, jeb garīgā darbība. Autorība ir ne tikai autora personīgās tiesības būt par autoru darbam, ko persona ir radījusi, bet tas arī “ir juridiskais fakts”⁴⁴, ar ko tiek saprasta darba autora saikne ar autora radīto darbu. Autorība fotogrāfiskajam darbam jeb fotogrāfijai var attiekties uz fotogrāfijas uzņemšanu ar digitālo fotoaparātu, vēlāku

⁴¹ Fotopašportrets. Pieejams: <https://lv.wikipedia.org/wiki/Fotopa%C5%A1portrets> [aplūkots 08.04.2018]

⁴² ASV 9. Apriņķa tiesas 23.04.2018. spriedums lietā Naruto pret David John Slater.

⁴³ Autoru kolektīvs. 1997, 29.lpp.

⁴⁴ Rozenfelds J. 2008, 39.lpp.

fotogrāfijas apstrādi un ievietošanu noteiktā interneta portālā, kad visas minētās darbības (fotografēšanu, fotogrāfijas apstrādi un fotogrāfijas ievietošanu) veic viena konkrēta persona.

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesa 2014.gada Lietā Nr.C30154107 strīdā par autorību uz konkrēto fotogrāfiju atzina, ka fotogrāfijas autorību var apstiprināt personas liecība, kura ne tikai ir uzņēmusi fotogrāfiju – fotogrāfijas autors, bet arī persona, kura ir attēlota fotogrāfijā.⁴⁵ Tātad, ja persona ir radījusi fotogrāfiju, jeb fotogrāfisku darbu, viņa savu autorību uz fotogrāfiju var pierādīt izmantojot citu personu liecības, ja liecību sniedzošā persona ir attēlota fotogrāfijā. Svarīgi atzīmēt, ka Autortiesību likuma 14.panta izpratnē autorība precīzi tiek definēta, kā autora personiskās “tiesības tikt atzītam par sava radītā darba autoru”. Tiesības tikt atzītam par sava radītā darba autoru, pēc bakalaura darba domām ir viena no svarīgākajām, ja ne pati svarīgāka autora personīga tiesība.

Pēc Autortiesību likuma 7.panta kā autortiesību subjekti, fotogrāfijai jeb fotogrāfiskam darbam, autortiesībās var būt ne tikai fotogrāfiska darba autors, bet arī fotogrāfiska darba līdzautori, atvasinātu darbu autori, autora mantinieki un citas personas, kuras var pārņemt autora tiesības. No autortiesību subjektu uzskaitījuma redzams, ka subjektus, kas tieši saistīti ar autortiesībām uz fotogrāfiju jeb fotogrāfisko darbu ir iespējams sagrupēt divās grupās. Pirmā, jeb sākotnējā grupa, personas kuras ir radījušas fotogrāfisku darbu – darba autors, līdzautors un atvasināta darba autors. Otrā, jeb atvasinātā grupā ir personas, kuras nav radījušas fotogrāfisko darbu – fotogrāfiska darba autora mantinieki un citas personas, kuras pārņem autora tiesības.⁴⁶ Personas, kuras ir iekļautas otrajā, jeb atvasinātajā grupā, ir galvenokārt ieinteresētas tikai materiālā labuma gūšanā no autortiesību objekta, kuru ir radījis konkrētās personas priekštecis vai darbinieks, vai cita persona.

Būtiska piebilde saistībā ar fotogrāfijas autora tiesībām, ir tajā, ka fotogrāfiska darba autoram pamatojoties uz Autortiesību likuma 14. un 15. pantu pastāv neatsavināmas autora personiskās tiesības un izņēmuma mantiskās tiesības - šī būtiskā piebilde ir svarīga ne tikai gadījumos, kad autors ir radījis darbu patstāvīgi, savu personīgo mērķu vadīts, bet arī, kad darbs ir radīts darba devēja uzdevumā. Radot fotogrāfisku darbu, pildot darba devēja noteiktos pienākumus, fotogrāfiskā darba autors saglabā gan savas personiskās, gan mantiskās tiesības uz radīto fotogrāfisko darbu. Autortiesību likuma 12.panta normas sniedz iespēju, ka autora mantiskās tiesības uz fotogrāfiju var tikt nodotas darba devējam slēdzot līgumu starp darba devēju un fotogrāfiskā darba autoru. 2005. gada Lietā Nr. SKC-223 prasītājs cēla prasību par

⁴⁵ Rīgas apgabaltiesas 9.06.2014. spriedums lieta Nr.C30154107 Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 17.03.2018]

⁴⁶ Grudulis M. 2006, 176.lpp.

autortiesību atzīšanu un kompensācijas piedziņu no a/s “Preses nams”.⁴⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts konstatēja, ka prasītājs ir strādājis darba devēja uzdevumā, konkrētāk, strādājis par fotokorespondentu, kas par savu darbu saņēmis atalgojumu un honorārus. Attiecīgi, tiesa norādīja, ka konkrētajā gadījumā netika pārkāptas autora mantiskās tiesības, jo bija noslēgts līgums starp darba devēju un fotogrāfisko darbu autoru. Turpretim fotogrāfisko darbu autora personiskās tiesības tika pārkāptas no darba devēja puses tādā veidā, ka uz publicētajām fotogrāfijām netika norādīts autora vārds un uzvārds, kā arī daži fotouzņēmumi tika publicēti zem cita vārda. Pamatojums tam, ka mantiskās tiesības tika ievērotas, bija sadarbības līgums starp darba devēju un darbinieku, fotogrāfisko darbu autoru.

Autora tiesības sniedz darba autoram kā personiskās tiesības jeb nemantiskās tiesības, tā arī mantiskās tiesības. Ja tiek runāts par personas nemantiskajām tiesībām uz fotogrāfiju, tad personas nemantiskās tiesības var būt tikai un vienīgi fiziskai personai, kura ir radījusi konkrēto autortiesību objektu.⁴⁸ Autora personiskās tiesības visā autora dzīves laikā piederēs tikai un vienīgi autoram, kā arī, personiskās tiesības pēc būtības nekad netiks atņemtas autoram un arī pats autors tās nevarēs atsavināt.⁴⁹ Ja persona savas jaunrades rezultātā ir radījusi kādu autortiesību objektu, piemēram, fotogrāfiju ar krāšņu dabas ainavu, personai, kura radījusi fotogrāfisko darbu, kā neatsavināma daļa no uzņemtās fotogrāfijas, piederēs autora personīgas tiesības uz konkrēto fotogrāfisko darbu. Turpretim mantiskās tiesības varētu tikt nodotas citiem autortiesību subjektiem, un darba autors varēs noteikt darba izmantošanu, vai liegt tā izmantošanu.

Autortiesību likuma 14.pantā iekļautas darba autora personiskās tiesības, kuru sastāvā ietilpst tādās tiesībās, kā: tiesības tikt atzītam par radītā darba autoru, jeb autorība; autora tiesības izlemt vai autora radītais darbs tiks vai netiks izziņots; tiesības atsaukt savu darbu, bet ar nosacījumu, ka autors segs zaudējumus personai, kura ir izmantojusi autora radīto darbu un ar darba atsaukšanu konkrētajai personai ir radījusi zaudējumus; tiesības, lai autora vārds tiktu norādīts visās autora radītā darba kopijās, vai arī autora vārds tiek aizstāts ar pseidonīmu, vai, ja autors vēlas anonimitāti, tā tiek garantēta; tiesības atļaut vai tieši pretēji aizliegt citām personām veikt jebkādus pārveidojumus vai papildinājumus autora radītajā darbā; kā arī autora pretdarbība, ja ir noticis neatļauts autora darba pārveidojums; kā arī tādā gadījumā, ja aizskārums, kas radies izmantojot autora radīto darbu, var kaitēt darba autora godam vai cieņai.

⁴⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2005.gada 6. aprīļa Spriedums Lietā Nr. SKC – 223 Grām: Autortiesību un blakustiesību aizsardzības tiesiskais regulējums. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2006, 517.lpp.

⁴⁸ Grudulis M. 2006, 175.lpp.

⁴⁹ Grudulis M. 2006, 100.lpp.

Autora mantisko tiesību funkcija ir nodrošinājums tam, ka brīdī, kad autora radīto darbu tā likumīgais īpašnieks vēlēšies izmantot, tiks nodrošinātas mantiskās intereses uz darba lietošanu un atlīdzības saņemšanu par to, ka citas personas, neieskaitot paša darba autoru, izmanto un lieto autora radīto darbu.⁵⁰

Bakalaura darba autors autora mantisko tiesību apskatē iekļaus tikai tās autora mantiskās tiesības, kuras varētu tikt pielietotas fotogrāfijai vai fotogrāfiskiem darbiem. Autortiesību likuma 15.pants nosaka, ka autoram, saistībā ar autora radīto fotogrāfiju vai fotogrāfisku darbu, ir šādas izņēmuma mantiskās tiesības: darba autors var publiskot fotogrāfiju; padarīt fotogrāfiju pieejamu sabiedrībai; publicēt fotogrāfiju, attiecīgi, fotogrāfijas kopijas būs pieejamas sabiedrībai; izplatīt savu fotogrāfisko darbu, precīzāk, oriģināldarbs vai kopija tiks pārdota vai citādākā veidā atsavināta; padarīt savu fotogrāfisko darbu pieejamu pa vadiem vai cita veidā, lai personas, kuras vēlas redzēt darbu to varētu realizēt.

Visbeidzot viena no svarīgākajām, ja ne pati svarīgākā fotogrāfijas autora mantiskā tiesība – saņemt atlīdzību par atļauju izmantot autora radīto fotogrāfiju un fotogrāfijas izmantošanu. 2017.gada Lietā Nr.30765316 prasītāji nebija devuši atļauju atbildētājam savu fotogrāfisko darbu izmantošanai un publicēšanai, kā arī prasītāji norādīja, ka nevēlējas izmantot fotogrāfijas, lai gūtu peļņu no konkrēto fotogrāfiju publicēšanas.⁵¹ Abi prasītāji cēla prasību tiesā pret atbildētāju par autortiesību pārkāpumu un morālā kaitējuma atlīdzināšanu. Atbildētājs prasītājiem samaksāja atbilstošo autora atlīdzību par autoru radīto fotogrāfiju izmantošanu.

Autortiesību likums paredz, ka autortiesību mantiskās tiesības var tikt nodotas, vai tiesības var pāriet citiem subjektiem divos dažādos tiesiskos veidos (līguma un likuma veidā). Pirmais veids ir autora mantisko tiesību pāreja līguma ietvaros, otrais autora mantisko tiesību pārejas veids ir likuma ietvaros, precīzāk – mantojuma gadījumā. Gadījumā, kad autora tiesības Autortiesību likuma 16.panta ietvaros pāriet autora mantiniekiem, tad mantiniekiem ir ne tikai mantiskās tiesības – izmantot darbu, saņemt atlīdzību par atļauju izmantot darbu un atlīdzību par darba izmantošanu, bet arī vienas, no autora personiskajām tiesībām - tiesības izziņot darbu.

Autortiesību mantiskās tiesības var tikt nodotas gan fiziskām personām, gan juridiskām personām. Lai autora mantisko tiesību pāreja būtu juridiski saistoša un spēkā esoša, starp darba autoru un mantisko tiesību pārņēmēju ir jāslēdz līgums. Šobrīd pastāv divi līgumu veidi, ar kuriem autortiesību subjekts var nodot savas mantiskās tiesības.

⁵⁰ Grudulis M. 2006, 111.lpp.

⁵¹ Kurzemes apgabaltiesas 25.10.2017 spriedums lietā Nr.30765316 Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 17.03.2018]

Pirmais variants autora mantisko tiesību pārejai ir darba līgums, jeb līgums par darba tiesiskajām attiecībām starp darba devēju un darbinieku. Autortiesību likuma 12.pantā noteikts, ka autora mantiskās tiesības uz radīto darbu pieder autoram, bet mantiskās tiesības, atbilstoši līguma nosacījumiem, var tikt nodotas darba devējam. Varētu tikt secināts, ka mantiskās tiesības automātiski var pāriet darba devējam, ja darbinieka darba pienākums ir bijis radīt kādu noteiktu autortiesību objektu. Piemēram, kinostudija pieņem darbā komponistu, lai komponists radītu un sacerētu filmai skaņu celiņu, mantiskās tiesības uz skaņu celiņu piederēs kinostudijai, jo darba līguma ietvaros komponists ir pildījis darba pienākumus, kurus darba devējs viņam ir uzdevis. Strīds par mantisko tiesību īpašnieku var pastāvēt gadījumā, kad autortiesību objekts ir radīts tieši un konkrēti noteiktā darba ietvaros, vai arī autortiesību objekts ir radīts ārpus darba pienākumiem.⁵² Būtiski konstatēt, kad un kāda uzdevuma ietvaros darbinieks ir radījis autortiesību objektu.

Otrs iespējamais līguma veids par autora mantisko tiesību pāreju un autora darba izmantošanu, ir atsevišķs līgumu tips, kurš ir pakļauts Autortiesību likuma 41.pantam - licences līgums. Licences līguma noslēgšana sniedz iespēju autortiesību subjektam saņemt atlīdzību par autortiesību subjekta darba izmantošanu un darba izmantotājam, samaksājot atbilstošo atlīdzību autortiesību subjektam, lietot autortiesību subjekta radīto darbu. Kā obligātu nosacījumu tam, lai autora radītu darbu varētu izmantot citas personas, var minēt nosacījumu, ka personai ir jāsaņem nepārprotama atļauja no autortiesību subjekta par autora darba izmantošanu. Ja autortiesību subjekts nav devis atļauju citai personai par fotogrāfijas izmantošanu, un nav saņēmis atlīdzību par autortiesību objekta izmantošanu, pārkāpuma rezultātā personai var tikt aizskartas kā viņas personiskās tiesības, tā arī personas mantiskās tiesības. 2014.gada lietas Nr.C30154107 procesā Civillietu departaments atzina, ka, samaksājot cietušajai personai atlīdzību par izmantotā darba lietošanu, nevar tikt uzskatīts, ka kompensācija par personas nemantisko tiesību aizskārumu ietilpst atlīdzības sastāvā.⁵³

Analizējot tiesu spriedumus par autortiesību pārkāpumiem un Autortiesību likumā iekļautās normas, bakalaura darba autors secina, ka fotogrāfiska darba autora tiesības var tikt uzskatītas par pārkāptām, ja ir noticis autortiesību subjekta personisko un mantisko tiesību pārkāpums - pārkāpums var būt noticis atsevišķi vai kumulatīvi ar citu pārkāpumu. Papildus minētajiem personisko un mantisko tiesību pārkāpumiem, fotogrāfijas autora tiesību aizskārumus ir noticis arī tāda gadījumā, ja ir notikusi fotogrāfijas vai fotogrāfiska darba fiksācija, fotogrāfijas publicēšana, fotogrāfijas publiskošana, fotogrāfijas reproducēšana un

⁵² Rozenfelds J. 2008, 53.lpp.

⁵³ Rīgas apgabaltiesas 9.06.2014. spriedums lieta Nr.C30154107 Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/e/TiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 17.03.2018]

izplatīšana bez autortiesību subjekta atļaujas. Persona, kura ir pārkāpusi citas personas autortiesības, sava pārkāpuma izdarīšanas rezultātā ir pārkāpusi ne tikai autora mantiskās tiesības, bet arī autora morālās, jeb personīgas tiesības, kuras ir kā savienotājs starp autoru un viņa radīto darbu.⁵⁴

Fotogrāfijas vai fotogrāfiska darba autors savas tiesības uz radīto fotogrāfiju var apliecināt ar autortiesību aizsardzības zīmi. Fotogrāfijas autoram nav pienākums obligāti norādīt aizsardzības zīmi, bet tās ir tikai un vienīgi autora fakultatīvās tiesības attiecībā uz savu tiesību aizsardzību noteiktajam autortiesību objektam. Māra Gruduļa grāmatā “Ievads Autortiesībās” uzsvērts, ka mūsdienās autortiesību aizsardzības zīme ir “visiem zināms apzīmējums”⁵⁵ un pēc būtības var kalpot, kā apzīmējums tam, ka noteiktais autortiesību objekts ir aizsargāts ar autortiesībām. Latvijas Autortiesību likuma 2.pantā ir uzskaitīti un attēloti autortiesību aizsardzības elementi:

- 1) © (*copyright*) simbols;
- 2) Autortiesību subjekta vārds;
- 3) Darba pirmās publicēšanas gads.

Bakalaura darba autors, saistība ar fotogrāfijas vai fotogrāfiska darba aizsardzību, piedāvā autortiesību subjektiem, kas ir radījuši fotogrāfiju vai fotogrāfisku darbu, iekļaut darba autora unikālo ūdenszīmi, kas varētu būt autora vārds, iniciāļi, pseidonīms vai kāds cits apzīmējums, kas norāda uz to, ka attiecīgo fotogrāfiju ir radījis konkrētais autors. Ūdenszīmes ieviešana varētu atvieglot autortiesību aizsardzību uz noteikto fotogrāfiju vai fotogrāfisko darbu, kā arī būtu skaidri un nepārprotami redzams, kura persona ir fotogrāfijas autors. Pateicoties bezmaksas mobilo telefonu aplikācijām un bezmaksas fotogrāfiju apstrādes datorprogrammām, iespējas uzklāt uz fotogrāfijas autora unikālo ūdenszīmi ir pieejamas plašam sabiedrības lokam.⁵⁶ Ūdenszīmes lietošana uz fotogrāfijas varētu atvieglot tiesas procesus, jo, ja būtu noticis autortiesību pārkāpums, ar noteikto ūdenszīmi varētu tikt prezumēts fotogrāfijas īpašnieks, tādējādi kļiedējot šaubas par konkrētās fotogrāfijas autoru.

Ja ir noticis autortiesību pārkāpums, un autortiesību subjekts vēlas aizsargāt savas autortiesības, tad autoram ir iespējas izmantot vienu vai pat vairākus autortiesību aizsardzības principus, kas ir iekļauti Autortiesību likuma 69.pantā. Bakalaura darba autors, analizējot tiesas spriedumus un to prasījumus, turpmākajās rindkopās atspoguļos vairākus aizsardzības

⁵⁴ Cornish & Llewelyn. 2007, 486.p.

⁵⁵ Grudulis M. 2006, 96.lpp.

⁵⁶ Fotogrāfijas ūdenszīme:

<https://www.google.com/search?q=fotogr%C4%81fijas+%C5%ABdensz%C4%ABme&ie=utf-8&oe=utf-8&client=firefox-b-ab> [aplūkots 08.05.2018]

principus, kurus fotogrāfijas autors kā aizskartā persona var pielietot saistībā ar autortiesību pārkāpumiem, kuri ir attiecināmi uz prettiesisku, nesankcionētu autora radītās fotogrāfijas vai fotogrāfiskā darba izmantošanu.

Fotogrāfijas darba autors ir tiesīgs prasīt no personas, kura ir prettiesiski izmantojusi autortiesības uz fotogrāfiju, atzīt fotogrāfijas autora personīgas tiesības un fotogrāfijas autora mantiskās tiesības. 2006.gada Lietā Nr. SKC – 266, tika konstatēts, ka fotogrāfs 1956.gadā bija uzņēmis fotogrāfiju ar dabas ainavu ar Staburagu fonā, un uzņemto fotogrāfiju, bez autora atļaujas, komerciāliem nolūkiem kā iepakojuma sastāvdaļu sāka izmantot uzņēmums “Daudznozaru kompānija “Daugava””.⁵⁷ Prasītājs kā persona, kura uzņēma fotogrāfiju, lūdza atzīt viņu par fotografētā darba “Teiksmainais Staburags” autoru. Tiesa atzina personu par fotogrāfijas autoru, tika atzītas fotogrāfijas autora personīgas tiesības, konkrētāk - autorība uz fotogrāfisko darbu “Teiksmainais Staburags”.

Autortiesību subjekts var aizliegt savas intelektuālas darbības rezultātā uzņemtās fotogrāfijas izmantošanu citām personām. 2007.gadā prasītāja cēla prasību par autortiesību pārkāpuma konstatēšanu, kuras sastāva ietilpa arī aizliegums sava fotogrāfiskā darba izmantošanai. Lietā Nr.C30154107 autore radītās fotogrāfijas prettiesiski tika izmantotas kopsakarā ar laikrakstā iekļauto tekstu, tāda veidā ka fotogrāfiju raksturs, kopā ar laikraksta tekstu aizskāra prasītājas tikumību un dzimumneaizskaramību.⁵⁸ Prasītājai tika segta kompensācija par morālo aizskārumu daļējā apmērā - autore uzņemto fotogrāfiju izmantošana tika aizliegta, un atbildētājam bija pienākums iznīcināt viņa rīcībā esošās prasītājas radītās fotogrāfijas.

Saistībā ar personai radītajiem zaudējumiem un morālo aizskārumu, autortiesību subjekts var prasīt, lai autortiesību pārkāpējs sedz kā radītos zaudējumus, tā arī morālo kaitējumu, kas ir nodarīts aizskartajai personai. 2016.gadā prasītāja cēla prasību pret atbildētāju par zaudējumu un morālā kaitējuma atlīdzināšanu. Atbildētāja bija prettiesiski izmantojusi autore radītās fotogrāfijas, tās pārveidojusi un padarījusi pieejamas fotogrāfijas autore neizziņotos darbus. Fotogrāfiju autorei teorētiski varēja tikt nodarīti zaudējumi gadījumā, ja prasītāja būtu vēlējusies pati gūt peļņu no savu fotogrāfiju publiskošanas. Konkrētajā situācija prasītāja nevēlējās izmantot savas fotogrāfijas komerciāliem nolūkiem.⁵⁹ Aizskartajai personai

⁵⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2006.gada 19. aprīļa Spriedums Lietā Nr. SKC – 266 Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 21.03.2018]

⁵⁸ Rīgas apgabaltiesas 9.06.2014. spriedums lieta Nr.C30154107 Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 21.03.2018]

⁵⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2016.gada spriedums lietā Nr. C30649011. Pieejams: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:wVUryoeJZwgJ:31.24.192.35/downloadlawfile/153+&cd=1&hl=lv&ct=clnk&gl=lv&client=firefox-b-ab> [aplūkots 25.04.2018]

ir svarīgi apzināties vai tiešām viņai varēja rasties zaudējumi aizskāruma rezultātā, pirms viņa ceļ prasību par zaudējumu segšanu.

Nacionālajās tiesībās atbildība par autortiesību pārkāpumu var būt gan ar civiltiesisku raksturu, gan ar krimināltiesisku raksturu. Ir noteiktas valstis, kurās par mazāk smagiem pārkāpumiem autortiesībās tiek noteikta administratīvā atbildība, Latvija ir viena no šīm valstīm.⁶⁰ Administratīvā pārkāpuma kodeksā 155.⁸ pantā par autortiesību vai blakustiesību pārkāpumu ir noteikts naudas sods gan fiziskām, gan juridiskām personām - “Par autortiesību vai blakustiesību pārkāpšanu — uzliek naudas sodu fiziskajām personām līdz septiņsimt euro, bet juridiskajām personām — līdz septiņtūkstoš simt euro, konfiscējot autortiesību un blakustiesību pārkāpuma objektus un to nesējus.”⁶¹

Civilprocesā autortiesību pārkāpuma un aizsardzības process tiek reglamentēts Civilprocesa likuma 30.² nodaļā “Lietas par intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumiem un aizsardzību”.⁶² Civilprocesa likuma 30.² nodaļā noteiktas normas, kuras tiek pielietotas civilprocesā, sākot ar lietas izskatīšanas kārtību, beidzot ar tiesas spriedumu intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumu un aizsardzības lietām.

Attiecībā uz kriminālprocesu, saistībā ar autortiesību pārkāpumiem, kriminālatbildība juridiskajā literatūrā tiek vērtēta, kā viena no visu laiku efektīvākajām sankcijām intelektuālā īpašuma aizsardzībā.⁶³ Bakalaura darba autors to skaidro ar bargajām un brīvību ierobežojošajām sankcijām par autortiesību pārkāpumu. Latvijai, kā TRIPS līguma dalībvalstij, ir saistošas līgumā ietvertās normas - tieši, attiecībā uz kriminālprocesu autortiesībās, TRIPS līguma 61.pantā ir noteikts, ka valstis kā tiesiskos aizsardzības līdzekļus var izmantot cietumsodu un/vai naudas sodu.⁶⁴ Tādēļ, Latvijas Krimināllikuma 148. pantā par autortiesību vai blakustiesību pārkāpšanu brīvības atņemšanas soda sankcija variē no diviem, līdz sešiem gadiem, atkarībā no pārkāpuma smaguma.⁶⁵

Izdarot secinājumus, var apgalvot, ka autortiesību pārkāpuma regulējums ir pakļauts kā civilajam procesam, tā arī administratīvajam procesam un kriminālprocesam. Šo procesu atšķirība ir meklējama gan autortiesību pārkāpumā, gan arī pārkāpumu sankcijās.

⁶⁰ Grudulis M. 2006, 243.lpp.

⁶¹ Latvijas Republikas Administratīvā pārkāpuma kodekss: LV likums. Pieņemts 07.12.1984. [19.03.2018.red]

⁶² Latvijas Republikas Civilprocesa likums: LV likums. Pieņemts 14.10.1998. [01.03.2018.red]

⁶³ Grudulis M. 2006, 254.lpp.

⁶⁴ Marakešas līguma par Pasaules Tirdzniecības organizācijas izveidošanu 1C pielikums “Līgums par ar tirdzniecību saistītām intelektuālā īpašuma tiesībām.” Parakstīts Marakešā 15.04.1994.

⁶⁵ Latvijas Republikas Krimināllikums: LV likums. Pieņemts: 17.06.1998 [01.01.2018.red]

5. Fotografētās personas tiesības

Veicot tādas fotogrāfijas uzņemšanu, kuras saturā būs iekļauta viena vai vairākas personas, fotogrāfam ir jāvelta sevišķa uzmanība tam, lai netiktu aizskartas fotografētās personas vai personu tiesības. Gluži tāpat, kā fotogrāfijas autoram ir autora mantiskās tiesības un autora personiskās tiesības, fotogrāfijā attēlotā persona arī ir apveltīta ar personiskajām tiesībām un mantiskajām tiesībām.

Bakalaura darba autors bakalaura darba ietvaros, lasot un analizējot kā latviešu, tā arī ārzemju autoru sarakstīto juridisko literatūru, nesaskarās ar kādu konkrētu specifisku formulējumu, kā tiek dēvēta persona, kura tiek fotografēta. Bakalaura darba izmantotajā Latvijas un ārzemju tiesību literatūrā fotogrāfijā attēlotā fiziskā persona tiek definēta kā fotografētā persona, taču, pēc bakalaura darba autora domām, Autortiesību likumā nākotnē būtu jāievieš fotogrāfijā attēlotās personas definīcija, kas ļautu nepārprotami saprast, kas likuma izpratnē tiek definēts par fotografēto personu.

Autortiesību likuma kontekstā fotografēta persona netiek definēta, kā autortiesību subjekts, ja vien nepastāv izņēmuma gadījums, kad fotogrāfijā attēlotā persona pati ir uzņēmusi fotogrāfiju. Fotografētā persona uz doto brīdi tiek definēta zem Autortiesību likuma 1.panta termina "izpildītājs" - aktieris, dziedātājs, mūziķis, dejojājs vai cita persona, kura atveido lomu, lasa, dzied, atskaņo vai kādā citādā veidā izpilda literāru vai mākslas darbu vai folkloras sacerējumu, sniedz estrādes, cirka vai leļļu priekšnesumu. Personai atrodoties izpildītāja statusā tā tiek pakļauta ne tikai autortiesībām, bet arī autortiesību satura esošajām blakustiesībām. Par izpildītāju, Autortiesību likuma izpratnē, persona varēs būt, ja viņa veiks kādu radošo darbību, kā, piemēram atveidos kādu lomu teātra izrādē vai kinofilmā, dziedās vai dejos kādā koncertā.

Izpildītājiem, kuri ir attēloti fotogrāfijā vai fotogrāfiskā darbā piemīt gan personiskās tiesības, gan mantiskās tiesības. Attiecībā uz personiskajām tiesībām to skaits ir krietni mazāks nekā fotogrāfijas autoram, Autortiesību likuma 48.pantā iekļautas izpildītāja personiskās tiesības:

- 1) Tiesības prasīt, lai viņš tiktu identificēts, kā izpildītājs (tiesības uz vārdu);
- 2) Iebilst pret jebkādu izpildījuma pārveidošanu vai tā izkropļojumu, kas var rezultēties, kā kaitējums izpildītāja reputācijai.

Izpildītāja personisko tiesību klāsts ir salīdzinoši mazs, turpretim izpildītāja mantiskās tiesības jeb izņēmuma tiesības savā daudzuma un tiesību iespēju ziņā ir gandrīz ekvivalentas

autora mantiskajām tiesībām. Kā izpildītāja mantiskās tiesības pēc Autortiesību likuma 48.panta var minēt: tiesības raidīt un publiskot savu izpildījumu; fiksēt agrāk nefiksētu izpildījumu; izplatīt sava izpildījuma fiksāciju; padarīt savu izpildījuma fiksāciju pieejamu sabiedrībai un citas tiesības, kuras ir minētas Autortiesību likumā kā izpildītāja izņēmuma tiesības uz savu izpildījumu. Būtībā, no izpildītāja mantiskajām tiesībām izriet izpildītāja likumīgais pamatojums vēlmei iepazīstināt un informēt citas personas ar konkrētā izpildītāja izpildījumu.

Ja tiek skatīts personas izpildījums no blakustiesību puses, ir svarīgi apskatīt, kas nevar tikt uzskatīts par blakustiesību objektu, jeb personas izpildījumu. Personas izpildījumam, lai to aizsargātu blakustiesības, jābūt ar radošu raksturu, līdzīgi, ja ne pat identiski, kā autortiesību darbam jābūt ar jaunrades raksturu, lai to aizsargātu autortiesības. Ja persona demonstrē apģērbus un demonstrācijas laikā tiek fotografēta, attiecīga demonstrācijas darbībā netiek tulkota, kā personas izpildījums, bet gan kā fotogrāfijas autora, fotogrāfa norādījums uz noteiktas darbības veikšanu.⁶⁶ Konkrētajā gadījumā fotogrāfijā attēlotajai personai iztrūka viņas darbības radošais raksturs, tādēļ viņa nevarēja tikt uzskatīta par blakustiesību subjektu, jeb izpildītāju.

Autortiesību likuma 55.pantā noteikts blakustiesību aizsardzības periods, kas sevī ietver izpildītāju tiesību aizsardzību, ir spēkā esošs piecdesmit gadus pēc pirmā izpildījuma veikšanas. “Ja laikā, kad izpildītāju tiesības ir aizsargātas, izpildījums tiek fiksēts un likumiski publicēts vai publiskots, tad aizsardzības termiņš ir spēkā piecdesmit gadus pēc izpildījuma fiksācijas publicēšanas vai publiskošanas dienas.”⁶⁷ Attiecībā uz izpildītāju personisko tiesību ilgumu, personiskās tiesības izpildītājam saglabājas tikai tik ilgu periodu, kamēr izpildītājam būs spēkā esošās mantiskās tiesības uz viņa izpildījumu.

Autortiesības saista autortiesību objekta radītāju, jeb autoru ar viņa radīto autortiesību objektu. Autortiesību pārkāpums var būt vērstis ne tikai uz fotogrāfijas autoru, bet arī uz fotogrāfijā attēloto personu. Personai uzņemot “*selfiju*”, jeb fotopašportretu, kurā ir iekļauta pati persona, kura uzņem “*selfiju*”, rodas izņēmuma gadījums, kad fotogrāfijas autors un fotogrāfijas izpildītājs ir viena persona. Analizējot un pētot nacionālo tiesu praksi, bakalaura darba autors neatrada nevienu spriedumu, kurā būtu iekļauts pārkāpums par fotogrāfijā attēloto personu kā fotogrāfijas autoru un fotogrāfijas attēlā esošo personu, kā vienu konkrētu personu,

⁶⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2004.gada 14. janvāra spriedums lieta nr. skc-22. Pieejams: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:dVbU3UeYG54J:31.24.192.35/downloadlawfile/3545+&cd=4&hl=lv&ct=clnk&gl=lv&client=firefox-b-ab> [aplūkots 15.04.2018.]

⁶⁷ Veikša, I. 2007, 107.lpp.

gadījumā, kad pārkāpums vērsts uz prettiesisku fotopašportreta izmantošanu. Šāda pārkāpuma rezultātā, no teorētiskā viedokļa, tiktu pārkāptas fotogrāfijā attēlotās personas personiskās tiesības uz fotogrāfiju, konkrētāk personas tiesības uz vārdu un tiesības tikt atzītam par fotogrāfijas, jeb fotogrāfiska darba autoru. Papildus fotogrāfijā attēlotās personas autortiesību pārkāpumam, tiktu pārkāptas personas tiesības uz privātumu un tās neaizskaramību.

Gadījumos, ja persona nav blakustiesību subjekts - izpildītājs, aktieris, kas atveido lomu vai mūziķis, kurš spēlē noteiktu skaņdarbu, persona netiek aizsargāta ne ar autortiesībām, ne ar Autortiesību likumā esošajām izpildītāju blakustiesībām. Rodas jautājums - kā fotogrāfijā attēlotajai personai, ja viņa nav ne izpildītājs, ne fotogrāfijas autors, aizsargāt savas tiesības? Atbilde ir meklējama pārkāpuma raksturā. Ja personai noticis pārkāpums saistībā ar personas privātumu, tad konkrētais pārkāpums un tā sekas tiek regulētas ar Satversmes normām par cilvēka pamattiesībām, ar Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju, ar Fizisko personas datu aizsardzības likumu un ar citām tiesību normām, kas aizsargā fiziskās personas privātumu un tā neaizskaramību.

Augstākās tiesas Senāta Civillietu departaments Lietā Nr. SKC –161/2011 izteica šādu tēzi: “Fotogrāfijas prettiesiska publicēšana kā kaitējums var tikt kvalificēta dažādi, ņemot vērā publicēšanas veidu un aizskartās intereses. Tā var tikt atzīta par iejaukšanos privātajā dzīvē, goda un cieņas aizskārums, autortiesību vai īpašuma tiesību aizskārums u.c., kas tiesai katrā reizē jānošķir.”⁶⁸ No šīs tēzes skaidri saprotama Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta nostāja situācijā, kad fotogrāfija tiek prettiesiski publicēta - Senāts atzina, ka ar prettiesisko darbību notiek iejaukšanās personas privātajā dzīvē, tiek pārkāptas personas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību.

Par būtisku nosacījumu personas fotografēšanai, bakalaura darba autors uzskata, fotografējamās personas piekrišanu, jeb konsensu, ka fotogrāfs uzņems fotogrāfiju ar konkrēto personu, kura ir devusi atļauju sevis fotografēšanai. Nosacījums, ka personai ir jādod obligāta piekrišana sevis fotografēšanai ir nostiprināts Fizisko personu datu aizsardzības likuma 7.pantā, kur fotografēšana tiek traktēta, kā “personas datu apstrāde”. Protams, pastāv vairāki izņēmumu gadījumi, kad nav nepieciešama atļauja no personas puses par viņas fotografēšanu. Pirmkārt, fotogrāfija tiek uzņemta publiskā telpā, piemēram, parkā, koncertā, teātrī, utt. Otrkārt, personas fotografēšana izriet no pušu noslēgtām līgumu normām. Treškārt, fotogrāfijas uzņemšana nepieciešama likuma noteikto pienākumu veikšanai. Ceturtkārt, personas fotografēšana bez

⁶⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2011.gada 20. Aprīlā spriedums lietā Nr. SKC –161/2011 Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 15.04.2018]

personas atļaujas pieļaujama, lai aizsargātu personas dzīvību un veselību. Piektkārt, personas fotografēšana ir atļauta, bez fotografējamās personas atļaujas, lai tiktu nodrošinātas sabiedrības intereses un tiktu realizēti publiskās varas uzdevumi. Sestkārt, lai, ievērojot fotografējamās personas pamattiesības un brīvības, tiktu realizētas fotogrāfa likumiskās intereses.⁶⁹

Fotogrāfijas vai fotogrāfiska darbā, kura saturā ir attēlota fiziska persona, autortiesību pārkāpuma gadījumā nepieciešams nodalīt divus pārkāpumus - viens pārkāpums, kurš ir vērsts uz fotogrāfijas autoru un viņa autortiesībām, un otrs pārkāpums, kurš ir vērsts pret fotogrāfijā attēloto personu, personas privātumu un tā neaizskaramību. Šādā situācijā personas privātuma neaizskaramība ir pakļauta plašam likumu, konvenciju un regulu lokam. Saistībā ar personas privātuma pārkāpumu, kā rezultātā personai var rasties morālais kaitējums, ir nepieciešams aplūkot 2015.gada 18. martā pieņemto spriedumu Lietā Nr. C30503414.⁷⁰ Konkrētajā lietā prasītāja kā svētku dalībiece piedalījās XXIV Vispārējos latviešu dziesmu un XIV deju svētkos. Prasītāja, lai varētu piedalīties noteiktajā pasākumā un iekļūt pasākuma telpās, piekrita identifikācijas kartes izveidošanas un saņemšanas noteikumiem, kas paredzēja, ka viņas izpildījums var tikt fiksēts kā ar skaņu, tā arī ar audiovizuālu fiksāciju. Aizpildītajā anketā, lai saņemtu identifikācijas karti, netika atrunāts, ka personas attēls, jeb svētku laikā uzņemtā fotogrāfija tiks vai varētu tikt izmantota komerciāliem nolūkiem. Svētku dalībiece varēja paredzēt, ka, esot publiskajā telpā, viņa tiks fotografēta, bet, ka uzņemtās fotogrāfijas netiks izmantotas trešo personu komercdarbībā, kā rezultātā personai varētu tikt nodarīts morālais kaitējums un notiktu pārkāpums attiecībā uz personas privātumu. Pasākuma rīkotājs svētku laikā uzņemtās fotogrāfijas nodeva uzņēmumam, kurš nodarbojas ar komercdarbību. Svētku dalībnieces fotogrāfija kā daļa no produkta iepakojuma tika izmantota speciālai produktu sērijai. Tiesa šajā lietā secināja, ka komercdarbību veicošajam uzņēmumam, lai tas varētu izmantot personas fotogrāfiju komercdarbībā, bija nepieciešama prasītājas atļauja, kura pirms fotogrāfijas izmantošanas no prasītājas netika saņemta. Personai ir tiesības lemt par sava attēla izmantošanu, jo personas attēls, šajā gadījumā personas fotogrāfija, ir personas individuālā rakstura apkopojums fotogrāfijas formā. Šajā lietā tiesa nosprieda, ka noticis personas privātuma pārkāpums, un atbildētājam ir pienākums kompensēt prasītājai radušos morālo kaitējumu.

Fiziskās personas privātuma neaizskaramība ir nostiprināta Satversmes 96.pantā, konkrētā panta komentārā personas attēla privātums un tā neizpaušana tiek definēts identiski,

⁶⁹ Fizisko personu datu aizsardzības likums: LV likums, Pieņemts: 23.03.2000. [07.03.2014.red]

⁷⁰ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2015.gada 18.marta spriedums lietā Nr. C30503414 Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/e/TiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 20.04.2018]

kā personas vārda izpaušana.⁷¹ Fotografija, kurā ir attēlota persona, var būt ar informatīvu vērtību, gluži, ka teksts, kurā ir norādīts personas vārds un uzvārds vai cita informācija ar kuras palīdzību iespējams konkretizēt fizisko personu. Fiziskās personas tiesības uz savu attēlu jeb fotogrāfiju, ir atvasinājums no personas pamattiesībām baudīt privātumu. Tajā pašā laikā fiziskai personai ir jābūt informētai, ka viņai piešķirtās tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību nav ar absolūtu raksturu, privātās dzīves neaizskaramība personai likuma robežās var tikt ierobežota, ierobežojums var pastāvēt, lai tiktu nodrošināta leģitīma mērķa sasniegšana.⁷²

Attiecībā uz personu privātuma ierobežojumiem un privātuma aizskārumiem, fiziskās personas iespējams iedalīt divās personu grupās. Pirmā grupa ir privātās personas - cilvēki, kuri nav plaši atpazīstami sabiedrībā. Otrā grupa ir publiskās personas, kas ir sabiedrībā zināmi deputāti, aktieri, mūziķi, u.c. personas. Publiskās personas galvenokārt pašas apzinās, ka būs lielākā uzmanības centrā, nekā privātās personas – šāda pastiprinātā uzmanība no sabiedrības puses var tikt skaidrota ar publisko personu nodarbošanās veidu, kas saista citu personu vēlmi iegūt un uzzināt maksimāli daudz informācijas par konkrēto personu un personas nodarbošanos. Lai arī publiskās personas pašas zina, ka var tikt atpazītas sabiedrībā, publiskajām personām ir jānodrošina iespēja baudīt viņu privātās dzīves aizsardzību un privātuma ievērošanu.⁷³ Tas nozīmē, ka iejaukšanās sabiedrībā publiski zināmo personu privātumā jābūt samērīgai ar publiskās personas privātajam tiesībām un sabiedrības interesēm, kas ir vērstas uz informācijas iegūšanu par publiski zināmo personu un attiecīgās personas nodarbošanos.

Datu valsts inspekcija savā rekomendācijā “Bērnu datu aizsardzība skolās” ir izteikusi šādu atziņu: “Personas attēls ir uzskatāms par personības raksturīgu pazīmi, tas ir privātās dzīves konfidencialitātes elements, un tam jābūt aizsargātam, ņemot vērā personu tiesības uz to, ka viņu privātā dzīve tiek respektēta.”⁷⁴ Datu valsts inspekcija pastiprināti norāda uz to, ka fiziskai personai ir ekskluzīvas tiesības atļaut vai neatļaut citām personām izmantot savu fotogrāfiju.

Līdzīgu atziņu, kā Datu valsts inspekcija, ir sniegusi arī Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācija (WIPO). WIPO sniegtā atziņa ir plašāka, tā raksturo autortiesību pārkāpumu

⁷¹ Davovskis E., Ruķers M., Lībiņa -Egner I. Komentārs Satversmes 113.pantam. Grām: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 248.lpp.

⁷² Davovskis E., Ruķers M., Lībiņa -Egner I. Komentārs Satversmes 113.pantam. Grām: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 247.lpp.

⁷³ ECT 25.06.1997 spriedums lietā 0605/92 Halford v. the United Kingdom.

⁷⁴ Datu valsts inspekcija savā rekomendācijā - “Bērnu datu aizsardzība skolās” http://www.dvi.gov.lv/lv/wp-content/uploads/jaunumi/publikacijas/DVI_broshura_bernu_dati.pdf [aplūkots 09.05.2018.]

saistībā ar fotogrāfijas uzņemšanu ne tikai kā personas privātuma pārkāpumu, bet arī kā valsts nacionālas drošības pārkāpumu, bērnu tiesību aizsardzību, u.c.⁷⁵ No iepriekš minēta iespējams izdarīt secinājumu, ka autortiesību pārkāpuma tvērums, saistībā ar prettiesiski iegūtu fotogrāfiju un fotogrāfijas izmantošanu, ir samērā plašs, tas var ietekmēt kā vienas personas tiesības uz privātumu, tā arī sabiedrības vai pat visas valsts nacionālo drošību.

Saistībā ar personas privātuma neaizskaramību būtiski pieminēt situāciju, kad fotogrāfijā ir attēlota nepilngadīgā persona. Ja skolotāja vēlas publicēt savu audzēkņu fotogrāfiju, kurā ir attēlotas nepilngadīgas personas, skolotājam ir jāsaņem atļaujas par fotogrāfijas publicēšanu no bērnu vecākiem vai bērnu likumīgajiem pārstāvjiem. Šāds nosacījums par vecāku atļaujas obligātumu saistībā ar bērna fotogrāfijas publicēšanu ir pakļauts Civillikuma normām par vecāku un bērnu personiskajām attiecībām.⁷⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā 2016/679 8.pantā arī iekļauts nosacījums, ka bērna, kurš ir jaunāks par 16 gadiem, datu apstrāde ir likumīga tikai tad un tādā apmērā, ja piekrišanu ir devusi vai apstiprinājusi persona, kurai ir vecāku atbildība par bērnu.⁷⁷

2013.gada lietā Nr. C04289507, persona prettiesiski bija izmantojusi fotogrāfiju, kurā bija attēlota cita persona kopā ar nepilngadīgo bērnu. Prasītājs cēla prasību pret personu, kura prettiesiski bija izmantojusi fotogrāfiju, par morālā kaitējuma atlīdzību. Kā vienu no prasības pamatojumiem aizskartā persona minēja, ka prettiesiski izmantojot fotogrāfiju ir aizskartas prasītāja un viņa nepilngadīgā bērna tiesības uz privātumu, konkrētāk, notikusi iejaukšanās personu privātajā dzīvē.⁷⁸ Tiesa nolēma prasību par morālā kaitējuma kompensāciju apmierināt tikai daļēji, jo nepilngadīgā persona aizskārums brīdi bija pārāk jauna, un viņa nevarēja sajūst morālo aizskārums.

⁷⁵ Legal Pitfalls in Taking or Using Photographs of Copyright Material, Trademarks and People. Pieejams:

http://www.wipo.int/export/sites/www/sme/en/documents/pdf/ip_photography.pdf [aplūkots 04.04.2018.]

⁷⁶ Latvijas Republikas Civillikums: LV likums. Pieņemts 28.01.1937. [01.01.2017.red]

⁷⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti. Pieņemta 27.04.2016.

⁷⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013.gada 14. novembra spriedums lietā Nr. C04289507 Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 20.04.2018]

5.1. Fotogrāfija kā fotografētās personas dati

Mūsdienās ar datiem tiek saprasta noteikta informācija, ar kuras palīdzību ir iespējams identificēt kādu priekšmetu vai kādu konkrētu fizisku personu. Augstākās tiesas Civillietu palāta Lietā Nr. C04289507 ir atzinusi, ka attēls, precīzāk fotogrāfija, kurā ir attēlota persona, ir attēlotās personas dati.⁷⁹ M. Ruķera grāmatā “Personas datu tiesiskā aizsardzība” dati tiek definēti kā “formalizētā veidā attēlota tekstuāla, skaitliska, grafiska, videoinformācija un audioinformācija, kuru lietotājs vai datu apstrādes ierīces var interpretēt, apstrādāt vai pārsūtīt”.⁸⁰ No minētās definīcijas skaidri saprotams, ka fotogrāfija, kurā ir attēlota persona, ir attēlotas personas datu vizuālā interpretācija. Balstoties uz to, ka fotogrāfija, kurā ir attēlota persona, tiek saprasta kā personas dati, nepieciešams izpētīt, par kāda veida datiem tiek uzskatīta fotogrāfija ar fiziskās personas attēlu. Pēc Fizisko personu datu aizsardzības likuma 2.panta, ja fotogrāfijas saturā ir attēlota persona, tad fotogrāfija kā sensitīvo datu nesējs var norādīt personas rasi, etnisko izcelsmi, reliģisko, filozofisko un politisko pārliecību, kā arī var sniegt informāciju par personas veselības stāvokli un seksuālo dzīvi.

Bakalaura darba autors absolūti atbalsta un piekrīt uzskatam, ka fotogrāfija, kurā ir fiziskās personas seja, augums vai jebkura cita ķermeņa daļa, ir uzskatāma par sensitīviem datiem atbilstoši Personas datu aizsardzības likumam. Gluži kā pirkstu nospiedumi, arī personas seja un personas ķermenis ir unikālas personas atpazīstamības iezīmes, tā ir personas datu vizuālā interpretācija.

Lietā Nr. SKC-11/2013 tika uzņemtas un publicētas fotogrāfijas kopā ar rakstu laikrakstā, kurā redzama prasītāja, ar fotogrāfiju publicēšanu tika izpausti personas sensitīvie dati, konkrētāk, no fotogrāfijā iekļautās informācijas, varēja tikt secināta personas reliģiskā pārliecība, jeb piederība pie noteiktas konfesijas. Informācijas par personas reliģisko piederību izpaušana citām personām bija pret personas gribu.⁸¹ Prettiesisku darbību rezultātā notikusi “ielaušanās” personas privātumā, kā sensitīvo datu izpaušana citām personām ar to saprotot nevis fotogrāfiju uzņemšanu, bet tieši fotogrāfiju publicēšanu bez fotogrāfijā attēlotas personas atļaujas. No augstākminētā piemēra var secināt, ka personas sensitīvie dati, precīzāk, fotogrāfija, kurā tiek attēlota konkrēta persona, var tikt izmantoti kļūdaina veidā - aizskartā

⁷⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013.gada 14. novembra spriedums lietā Nr. C04289507 Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 20.04.2018]

⁸⁰ Ruķers M. Personas datu tiesiskā aizsardzība. Rīga: Turība, 2000, 30.lpp.

⁸¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013.gada 28. februāra spriedums lietā Nr. SKC 11/2013 Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 20.04.2018]

persona nav vēlējusies savu sensitīvo datu izpaušanu, tiek pārkāptas personas tiesības un anonimitāte.

Papildus sensitīvajiem personas datiem, ko var saturēt sevī fotogrāfija, ir iespējams, ka fotogrāfijas saturā tiek iekļauti arī citi dati, piemēram, redzamais transportlīdzekļa reģistrācijas numurs, konkrētie dokumenti - personas pase, transportlīdzekļa vadītāja apliecība, ieejas kartes, u.c. Ar datiem tiek saprasta informācija, ko spēj apstrādāt dator tehnika: ieskenējot fotogrāfiju, apstrādājot to ar atbilstošo programmatūru, tā no fiziskas lietas kļūst par informāciju, ko mēra baitos, bitos, megabaitos.⁸² Digitālā, ciparu fotogrāfija, pēc datu definīcijas, pēc fotogrāfijas uzņemšanas automātiski kļūst par datiem, bet, ja fotogrāfijā attēlota fiziska persona, tad fotogrāfijas saturā esoša informācija būs fiziskās personas sensitīvie dati.

Ja tiesības uz personas privātās dzīves neaizskaramību tiek saprastas, kā negatīvās tiesības, tad tieši pretējs formulējums ir fizisko personu datu aizsardzības tiesībām, kas tiek saprastas, kā personas pozitīvās tiesības (tiesības tikt aizsargātam no citām personām).⁸³ Jaunās Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas 2016/679 sasaiste ar Fiziskās personas datu aizsardzības likumu un Autortiesību likumu ir svarīga bakalaura darba temata ietvaros, jo jaunieviestā regula papildus nosaka to, kādā veida un uz kāda pamatojuma varēs izmantot personas datus, tai skaitā fotogrāfijās, kurās attēlota persona. Fotografēšana, kā vizuālās mākslas jaunrades darbība ir pakļauta Autortiesību likuma normām - fotogrāfijas publicēšana, kurā ir attēlota fiziskā persona, ir pakļauta Fizisko personu datu aizsardzības likumam kā fiziskās personas datu apstrāde. Fizisko personu datu aizsardzības likuma 2.pantā personu datu apstrāde tiek definēta kā “jebkuras ar personas datiem veiktas darbības, ieskaitot datu vākšanu, reģistrēšanu, ievadīšanu, glabāšanu, sakārtošanu, pārveidošanu, izmantošanu, nodošanu, pārraidīšanu un izpaušanu, bloķēšanu vai dzēšanu”.

2016.gadā pieņemtā Eiropas Parlamenta un Padomes Regula 2016/679, kuras piemērošana Latvijā tiks uzsākta ar 2018.gada 25 maiju nosaka, kā noteiktie fiziskās personas dati, ieskaitot fotogrāfiju, kā personas sensitīvos datus, varēs tikt apstrādāti, jeb publicēti Autortiesību likuma izpratnē.⁸⁴ Fiziskās personas fotogrāfijas apstrāde būs iespējama, ja tās apstrāde ir atļauta Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā 2016/679, vai arī nacionālajos

⁸² Ruķers M. 2000, 31.lpp

⁸³ Davovskis E., Ruķers M., Lībiņa -Egner I. Komentārs Satversmes 113.pantam. Grām: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 247.lpp.

⁸⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti. Pieņemta 27.04.2016.

tiesību aktos - fotogrāfiju apstrādei papildus būtu jāpiemēro vispārējie principi un likumīgas fotogrāfijas apstrādes nosacījumi.

Bakalaura darba autors sniedz konkrētu piemēru par Eiropas Parlamenta un Padomes 2016/679 Regulas nosacījumiem saistībā ar fotogrāfijas izmantošanu, kurā ir attēlota fiziska persona: darba devējam, veicot jauno darbinieku atlasu, analizējot pretendenta iesniegtos dokumentus par pretendentu izglītību un iepriekšējo darba pieredzi, datu apstrādes mērķis būtu skaidrs – izvēlēties atbilstošāko darbinieku noteiktajai darba vietai. Turpretim, ja darba devējs pieprasa pretendenta fotogrāfiju, darba devējam būtu jāizvērtē vai fotogrāfijas pieprasīšanai ir tiesisks pamats. Attiecīgi, ja darbs ir saistīts ar personas vizuālo reprezentāciju, piemēram, modeļa profesijā, ir skaidri saprotams, kādēļ, veicot darbinieku atlasu, ir nepieciešama personas fotogrāfija.

Apskatītais šajā apakšnodaļā ļauj secināt, ka fotogrāfija, kurā ir attēlota fiziskā persona, var būt fotografētās fiziskās personas sensitīva, un arī citu datu nesējs vai turētājs. Fotogrāfijas publicēšana, bez fotogrāfijā attēlotās personas atļaujas, ir ne tikai personas privātuma neaizskaramības pārkāpums un autortiesību pārkāpums, bet arī pārkāpums Fizisko personu datu aizsardzības likuma izpratnē. Fotogrāfijā, kuras saturā ir iekļauta fiziskā persona, ir aizsargāta ne tikai ar Autortiesību likumu, bet arī ar Fizisko personu datu aizsardzības likumu un turpmāk tiks aizsargāta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2016/679 Regulu.

Kopsavilkums

Bakalaura darba pētījuma rezultātā bakalaura darba autors izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. Fotogrāfijas, jeb fotogrāfiska darba autortiesību pārkāpuma rezultātā tiek pārkāptas ne tikai autora personiskās un mantiskās tiesības, bet arī fotografētās personas tiesības uz privātumu. Latvijā spēkā esošajā Autortiesību likumā šobrīd nav regulētas autora radītajā darbā iekļautās fiziskās personas tiesības uz privātuma aizsardzību. Autors piedāvā papildināt Autortiesību likuma 69.panta 1.daļu ar 8.punktu šādā redakcijā:

“8) ja, pārkāpjot autora kā fiziskās personas mantiskās un personiskās tiesības, pārkāpuma rezultātā tiek pārkāptas autora radītajā darbā iekļautās fiziskās personas tiesības uz privātumu, persona, kuras tiesības uz privātumu ir aizskartas, tāpat kā autortiesību un blakustiesību subjekts, ir tiesīga prasīt no tiesību pārkāpēja morālā kaitējuma un garīgo ciešanu rezultātā radušos zaudējumu kompensāciju.”

2. Pētot un analizējot likumus un tiesu spriedumus, bakalaura darba autors secina, ka pašlaik spēkā esošajos likumos nav harmoniskas tiesību aizsardzības, kas vienlīdzīgi aizsargātu ne tikai fotogrāfijas autoru un fotogrāfijā attēloto personu, bet arī vispārējās sabiedrības intereses.

Bakalaura darba autors ar šobrīd esošajām zināšanām, situācijas atrisināšanai redz šādu iespēju – uz Filmu likuma piemēra ar attiecīgiem nepieciešamajiem papildinājumiem izveidot Fotografēšanas likumu. Fotografēšanas likumā tiktu iekļauts gan autora, gan izpildītāja, gan arī fotogrāfijā attēlotās personas statusa, tiesību un pienākumu definējums. Tiktu noteikts, kādos apstākļos var fotografēt personu, un uz kādu nosacījumu pamata drīkstētu izmantot personas fotogrāfiju.

3. Atkarībā no fotogrāfijā iekļautās personas statusa, fotogrāfijas prettiesiskas izmantošanas gadījumā, mainās fotogrāfijā attēlotās personas tiesību aizsardzība:
 - ja fotogrāfijā attēlotā persona ir fotogrāfijas autors, tad prettiesiskā fotogrāfijas izmantošanas gadījumā tiks pārkāptas fotografētās personas autortiesības;
 - ja fotogrāfijā attēlotā persona ir izpildītājs un fotogrāfijas uzņemšanas brīdī veiks kādu izpildījumu - dejos, dziedās, tēlos, tad šī izpildījuma prettiesiskās fiksācijas un izplatīšanas gadījumā tiks pārkāptas izpildītāja blakustiesības;
 - ja fotogrāfijā attēlotā persona nav ne fotogrāfijas autors, ne izpildītājs, gadījumā, kad notiks personas fotogrāfijas prettiesiska izmantošana – notiks personas privātuma aizskārums.

Autortiesību likumā personai, kura pēc sava statusa nav ne darba autors, ne arī darba izpildītājs, nav noteikta statusa un tiesību aizsardzības. Bakalaura darba autors attiecībā uz Autortiesību likumā neiekļautās personas, kas attēlota fotogrāfijā, jeb fotogrāfiskā darbā, tiesību pārkāpumu, kas rodas, kad notiek fotogrāfijas prettiesiska izmantošana, piedāvā papildināt Autortiesību likuma XI nodaļu ar 72.pantu, kas sevī ietvertu tikai un vienīgi vienu izņēmuma gadījumu, kad, izmantojot fotogrāfisku darbu, ir noticis personas privātuma neaizskaramības pārkāpums – izsakot šādā redakcijā:

“72.pants. Fiziskas personas privātuma aizsardzība fotogrāfijas, jeb fotogrāfiska darba prettiesiskas izmantošanas gadījumā”.

72.panta 1. un 2.daļu izteikt šādā redakcijā:

“(1) Ja fotogrāfijā attēlotā persona nav ne fotogrāfijas autors, ne izpildītājs, gadījumā, kad notiks personas fotogrāfijas prettiesiska izmantošana – notiks personas privātuma aizskārums.”

“(2) Fiziskā persona, gadījumā, kad ar fotogrāfijas prettiesisku izmantošanu noticis personas privātuma aizskārums, var prasīt, lai pārkāpējs sedz cietušajai personai radušos morālā kaitējuma un garīgo ciešanu rezultātā radušos zaudējumu kompensāciju.”

4. Pārkāpjot autortiesības uz fotogrāfiju, jeb fotogrāfisku darbu, tiek pārkāptas arī personas tiesības uz tikumību un dzimumneaizskaramību, kas aizskartajai personai rezultātā var radīt morālo aizskārums un garīgas ciešanas. Gadījumos, kad ar augstākminēto pārkāpumu tiek pārkāptas fotogrāfijā attēlotās personas tiesības uz tikumību un dzimumneaizskaramību, bakalaura darba autors izsaka priekšlikumu – pārkāpējam noteikt zaudējumu atlīdzināšanu cietušajai personai.

Bakalaura darba autors piedāvā izteikt Autortiesību likuma 69.¹ panta 2.daļu šādā redakcijā:

“(2) Zaudējumu atlīdzības un morālā kaitējuma apmērs nosakāms saskaņā ar Civillikumu. Nosakot zaudējumu atlīdzības apmēru, var ņemt vērā arī tās personas negodīgi gūto peļņu, kura prettiesiski izmantojusi autortiesību vai blakustiesību objektu, vai pārkāpuma raksturu, kura ietvaros ir pārkāptas personas tiesības uz tikumību un dzimumneaizskaramību.”

5. Fiziskās personas attēls fotogrāfijā ir uzskatāms par noteiktās fotografētās personas sensitīvajiem datiem, kas ļauj identificēt fotogrāfijā attēloto personu un var tikt

pielīdzināti fotografētās personas identifikācijā izmantojamiem datiem (vārds, uzvārds, dzimums, vecums, rase, u.c.).

6. Izplatot fotogrāfiju ar personas sensitīvajiem datiem var tikt izplatīti arī citi dati, kas ir saistīti ar konkrēto personu - dati, kas norāda uz personas īpašumā esošu kustamo vai nekustamo mantu īpašībām vai to raksturu.

Izmantotās literatūras saraksts

Literatūra:

1. Autoru kolektīvs. Autortiesības. Rokasgrāmata. Rīga: IZDEVNIECĪBA AGB, 1997.
2. Autoru kolektīvs. Prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011.
3. Grudulis M. Ievads Autortiesībās. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006.
4. Kovaļevska A. Personas tiesības uz savu attēlu. Rīga: Valsts cilvēktiesību birojs, 2005.
5. Rozenfelds J. Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums, Rīga: Zvaigzne ABC, 2008.
6. Ruķers M. Personas datu tiesiskā aizsardzība. Rīga: Turība, 2000.
7. Veikša I. Kas ir autortiesības? Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
8. Veikša I. Autortiesību un blakustiesību aizsardzības tiesiskais regulējums. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2006.
9. Cornish & Llewelyn. Intellectual property: Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights. London: Sweet&Maxvell, 2007.
10. Goldstein Paul. International copyright: principle, law, and practice. Oxford University Press: Oxford UK, 2001.

Normatīvie akti:

1. ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija. Pieņemta 10.12.1948.
2. Bernes konvencija “Par literatūras un mākslas darbu aizsardzību”. Pieņemta 09.09.1886.
3. Marakešas līguma par Pasaules Tirdzniecības organizācijas izveidošanu 1C pielikums “Līgums par ar tirdzniecību saistītām intelektuālā īpašuma tiesībām”. Parakstīts Marakešā 15.04.1994.
4. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti. Pieņemta 27.04. 2016.

5. Latvijas Republikas Satversme: LV Likums. Pieņemts 15.02.1922.
6. Latvijas Republikas Civillikums: LV likums. Pieņemts 28.01.1937.
7. Latvijas Republikas Administratīvā pārkāpuma kodekss: LV likums. Pieņemts 07.12.1984.
8. Latvijas Republikas Krimināllikums: LV likums. Pieņemts 17.06.1998
9. Latvijas Republikas Civilprocesa likums: LV likums. Pieņemts 14.10.1998.
10. Fizisko personu datu aizsardzības likums: LV likums. Pieņemts 23.03.2000.
11. Autortiesību likums: LV Likums. Pieņemts 06.04.2000.

Juridiskās prakses materiāli:

1. ECT 25.06.1997 spriedums lietā 0605/92 Halford v. the United Kingdom. ECT 11.01.2007.
2. ECT 11.01.2007. spriedums lietā Anhausen –Busch Inc. pret. Portugāli (iesnieguma Nr. 73049/01).
3. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2006.gada 19. aprīļa Spriedums lietā Nr. SKC – 266.
Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 17.03.2018]
4. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2005.gada 6. aprīļa Spriedums lietā Nr. SKC – 223 Grām: Autortiesību un blakustiesību aizsardzības tiesiskais regulējums. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2006, 517.lpp.
5. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2016.gada spriedums lietā Nr. C30649011 Pieejams: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:wVUryoEjZwgJ:31.24.192.35/downloadlawfile/153+&cd=1&hl=lv&ct=clnk&gl=lv&client=firefox-b-ab> [aplūkots 25.04.2018]
6. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2011.gada 20. Aprīļa spriedums lietā Nr. SKC –161/2011.
Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 15.04.2018]
7. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013.gada 14. novembra spriedums lietā Nr. C04289507.
Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 20.04.2018]
8. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013.gada 28. februāra spriedums lietā Nr. SKC 11/2013.
Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 20.04.2018]
9. Kurzemes apgabaltiesas 25.10.2017 spriedums lietā Nr.30765316

Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 17.03.2018]

10. Rīgas apgabaltiesas 9.06.2014. spriedums lieta Nr.C30154107

Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 17.03.2018]

11. ASV Dienvidkarolīnas apgabaltiesas 24.01.2008. spriedums lietā College of Charleston Foundation pret. HAM.

12. ASV 9. Apriņķa tiesas 23.04.2018. spriedums lietā Naruto pret David John Slater

13. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2015.gada 18.marta spriedums lietā

Nr. C30503414. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>

[aplūkots 20.04.2018]

Dokumentārā lapa

Bakalaura darbs “Autortiesību pārkāpuma raksturojums attiecībā uz fotogrāfijā attēloto personu” izstrādāts LU Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors:

Ivars Pauska

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: Mārcis Krūmiņš

2018.gada

Recenzents:

Darbs iesniegts Civiltiesisko zinātņu katedrā 2018.gada 18.maijā.

Dekānes pilnvarotā persona: Madara Ose

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

prot. Nr.

Komisijas sekretāre: